کوردپەروەری، کوردایەتیی ڕیال و جاشێتی.. کاوە جەلال

ڕێبەری

ئەمڕۆ “هەر□م□ی کوردستان” تەواو شێواوە، ستەمکاریییەکانی کوردایەتیی ڕیال هەموو سنوورێکیان بەزاندووە و کوردەکان لە لایەن ستەمکارانەوە خزێنراونەتە نێو دۆخێکی ئەوها دژوارەوە کە ڕەنگە بە کارەساتی سامناک بۆ ئەوان کۆتایی پێبێت. ئەم ڕەوشە دەمانبزوێنێت بۆ ئەوەی ڕەخنەییانە کار لە ڕابوردوودا بکەینەوە، چونکە سەرئەنجامی کرۆکی ئەو کوردایەتییە ڕیالەیە و بە دەرخستنی چییەتی و سەر□□یی□ی چ□کداریییەکانی باشتر لێی تێدەگەین.

لەنێو کوردانی ئێراقدا بەگشتی تێڕوانینێک سەروەرە: ئەو گرووپانە کە لە شاخ شەڕیان کردووە، ڕەوا بوون، وەلێ هەموو دژبەرانیان ناڕەوا و “جاش”، واتا “خائین” بوون. ئایا ئەوە ڕاستە؟ ئایا تێروانینی بەو چەشنە سەرئەنجامی هەست و سۆزە یان دەرئەنجامگیرییە لە نرخاندنی ڕەخنەییەوە؟ کەواتە ئایا تا چەند شەڕکەران بریتی بوون لە ڕزگاریخواز، ئۆتۆنۆمیخواز، خۆگەرا، شەیدای دەسەڵات یان بازرگانی شەڕ؟ هەروەها تا چەند دژبەرانیان خائین، کوردپەروەر یان ناچارکراو بوون بۆ شەڕ؟

خەریکبوونمان بەو پرسیارانەوە مێژووناسییانە نییە، بە پێچەوانەوە ڕەخنەیی-سۆسیالە و بۆ نزیککەوتنەوە لە وەڵامی پرسیارەکان لە ئاگایی “شیمانە”وە دەستپێکەکان (1961 و 1976) دەنرخێنین بە چەند ئامانجێکەوە: 1) تێگەیشتن لەو دوو دەستپێکە چەکدارییە، 2) ئاشکراکردنی زاری واژە و ڕستە دەربڕی کوردایەتیچییان وەک درۆزن، 3) بەشداریییەکی خۆیی لە بەئاگاهێناندا سەبارەت بەو پێداویستییە کە دەبێت سەرجەم مێژووی کوردەکانی ئێراق لە 1961 بەدوواوە تا هەنووکە “ڕەخنەیيانە هەڵبسەنگێنرێت و سەرلەنوێ بنووسرێتەوە”، تاکو ئیدی سەرجەمی ئەو حیکایەتانە لەکاربخرێن کە تا ئەمڕۆ بە دەنگی بڵند دەگێڕرێنەوە، بۆ نموونە حیکایەتی “بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی” یان “شۆڕشی نوێی گەلەکەمان”.

ئێمە بۆ ئەم مەبەستە دوو دەرچەمان چەسپاندووە: زمان و مر□ق. زمان دەرفەتمان بۆ دەڕەخسێنێت کە چییەتیی یاخیبوونەکان لە کرۆکەوە دیاری بکەین و هاوکات کوردایەتیی ڕیال وەک درۆزن، وەک ناکوردایەتی، دەربخەین، لێرەشدا بێگومان گرنگترین وشەکان

ڕاستەوخۆ لە "فەرهەنگی کوردایەتی"یەوە وەردەگرین کە بریتین لە: "کوردپەروەری"، "ڕزگاری" یان "ڕزگاریخوازی" و هەوڵ دەدەین لە ڕەوانبێژی، لە ئەدگاری هەوا-وشەی لە زار دەردراو، بەریان بدەین. ئەوجا لەبەر ئەوەی ئێمە لێرەدا لە بەردەم پرسی "سیاسەت-کردن-داین"، ئەوا دەبێت ئەو ڕستە ئەڵمانییە بهێنینە نێوانەوە کە کوردەکان لە ئەرەبەکانیان وەرگرتووە و بریتییە لە: "سیاسەت فەننی مومکینە".

وەلێ دەرچەی مرۆڤی لەم پەیوەندییەدا کە سیاسەت-کردن-ە وەک "بەرپرسیاری"، دەمانخاتە بەردەم دوو جۆر چالاکوان کە بریتین لە "سیاسەتیار" و "سیاسەتباز"، هاوکات پەیوەند بەم جۆرەی دووەمەوە ناچار دەبین جیاوازی بکەین لە نێوان "سیاسەتبازی سەزمەند" و "سیاسەتبازی ئاوەزمەند"دا، کە ئیدی لێرەوە دەرفەتمان بۆ دەڕەخسێت بپەڕێینەوە بەرەو پرسی "جاشێتی" و بە ڕوونکردنەوەی لە ئەدگاری جنێو بەریبدەین، وەلێ لەم لایەنەشدا ناچار دەبین جیاوازی بکەین لە نێوان جاشێتی وەک کوردپەروەری / کوردایەتی لە لایەک و جاشێتی وەک تاوانکاریی جەنگ لە لایەکی دی. بێگومان بەبێ چەسپاندنی تێگەکانی "شۆڕشگێڕێتی" و "ڕزگاریخوازی"، واتا "دەوڵەتخوازی"، نەشیاوە لە تێگەی "جاش" یان "خیانەت" تێبگەین، چونکە تەنیا ئەم جۆرە هەڵوێستە یان بزاوتە سیاسییانە دەتوانن ڕەوایەتی بە خۆیان بدەن کە لە جیهانبینییانەوە جیاوازی لە نێوان خائین و ناخائیندا دابنێن – ئەوە گەر تەنانەت تاکلایەنە، ئیدیۆلۆگیانە، بێت.

1- زمان وەک کرەکدەربە و ڕەوانبێژی

وشەی داڕێژراوی "کوردپەروەر" کە "کورد" و "پەروەر" لە خۆ دەگرێت، واتای "کورد-خۆشویستەر" دەگەیەنێت. پەروەر بەگوێرەی "فەرهەنگی کوردستان"ی گیو موکریانی بەواتای "پەروەندە"، "خۆشویستەر"، "ئەڤیندار". ئاشکرایە، گەر کەسێک کەسێکی دیکە یان گەلی خۆی خۆش بوێت، ئەوا دەیەوێت بەختەوەر بێت، بەچەڵەمە بژی، ژیان و گوزەرانی باش بن و هتد، ئەوجا گەر بڕوا بە خۆی بهێنێت کە دەبێت لە پێناوی گەلەکەیدا تێبکۆشێت، ئەوا ئامادەیە خۆی لەو پێناوەدا بەخت بکات – جا بەرپرس بێت یان شەڕکەری ڕیال (پێشمەرگە).

لەبەر ئەوەی زمان، لێرە: زمانی کوردی، خۆی سنووری واتاکان دیاری دەکات، ئەوا بەم ڕێیەوە ئەگەری هەر بەرپەرچەکی کەلەڵەقانە لەکاردەکەوێت. بۆ نموونە وشەی "ڕزگاری" یەکسەر واتای جیابوونەوە لە شتێک یان لە کەسێک، لە بارێک یان زۆردارییەک و هتد دەگەیەنێت، هەروەک دەگوترێت: "ڕزگارمان بوو لە دەستی ئەو زۆلامە"، یان:

“دانیشتوانی ئەو گوندە بە کوشتنی ئاغاکەیان ڕزگاریان بوو لە ستەم”. لە هەردوو ڕستەکەدا کۆتایی بە ڕەوشێک هاتووە؛ یەکەمیان بۆ نموونە زەلامێکی س□□غ□□تکەر وازیان لێدەهێنێت، لێیان دوور دەکەوێتەوە، یان خۆیان دەریدەپەڕێنن، لە دووەمیاندا چەوسێنەرێک نەماوە، ئەوجا بەدووی ئەوەدا، بە ڕزگاربوون لە ستەم، دانیشتوانی گوندەکە چوونەتە دۆخێکی “دیکە”ی ژیانەوە.

هەر لەم واتایەدا تێگەی ڕامیاریناسیانەی “بزاوتی ڕزگاریخوازی” لە ئەوروپا / خۆرئاوا گۆڕان پێدرا وەک ناونان لە خەباتی گرووپە ئێتنییەکانی ئەفریکا و ئاسیا لەدژی ئیمپریالیزمی ئەوروپی بە مەبەستی دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی. بێگومان بزاوتی شۆڕشگێڕیش، واتا خەباتگێڕ بۆ گۆڕینی فۆرماسیۆنی جقاکی لە وڵاتێکدا بۆ یەکێکی دی (خێڵەکی بۆ سۆسیالیستی) دەتوانێت ناوی ڕزگاریخواز لە خۆی بنێت.

ئێمە لە کوردیدا هەروەها واژەی ڕێک-کەوتنمان هەیە. بۆ نموونە دوو لایەن لەسەر پرسێک ڕێکدەکەون، هاوبەشی ساغدەکەنەوە، یان لە ڕووی سیاسییەوە دەسەڵاتدارانی گەلێک بە ڕێککەوتن (ئیتیفاق) ئۆتۆنۆمی بۆ گەلەکەیان لەنێو چێوەی دەوڵەتێکدا بەدیدەهێنن و دەبن بە بەشداریکەری دەسەڵاتی دەوڵەتی. ئێم□ ل□□□دا ڕزگاریخوازیمان نییە، بەڵکو شەڕی سیاسی و چەکداری بە مەبەستی ئۆتۆنۆمی لەگۆڕێیە، بۆیە ئەخلاقی بێژتن ڕێ بە هیچ کەس نادات ئەو کردارە ناوبنێت “بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی”. ئەمە بەئاشکرا کوردانی ئ□□راق دەگرێتەوە: دەسەڵاتداران و دەسەڵاتخوازانیان تەنیا ویستوویانە بە یاخیبوونی “ئۆتۆنۆمیخواز” گۆڕانێک بەسەر پەیوەندییەکانی دەسەڵاتی نێو ئ□□راقدا بهێنن، واتا نەیان ویستووە کوردەکان ل□ ئ□□راق “ڕزگار بکەن”: “جیاببنەوە”، ڕوونتر ببێژین، ئەوان شەڕیان نەکردووە بۆ ئەوەی بە جیابوونەوە دەوڵەتی کوردی دابمەزرێنن. ئاخر وەک گۆتمان ڕزگاریخوازی بەواتای خەبات بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی کە دەشێت کۆنزەرڤاتیف، ش□□شگێڕ یان تەنانەت ئایینی بێت. کەواتە دەربڕینی “بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی”، یان “ئەلحەرەکە ئەلتەحەڕڕوڕییە ئەلکوردییە”، هیچی دیکە نییە جگە لە هەوا-وشەی دەرب□□او لە زارەوە، یان ڕەوانبێژیی درۆزنانە.

پرسیار ئەوەیە کە ئایا ئەم کێشانەی ئاخافتن لە کێوە سەرهەڵدەدەن؟ ئاشکرایە خەڵک بەگشتی زۆر خوازیاری ڕەوانبێژین، سیاسەتبازانیش، تەنانەت سیاسەتیارانیش، لەو خەڵکە جیانابنەوە (گەرچی دەبوو لەوان جیاواز بوونایە). شێواویی زمانی کوردی لە هۆشی پیاوانی “خوێندەوار”ەوە، نەک داپیرە و باپیرەکانەوە، کەوتۆتەوە، یان نەک لە بێگانانەوە، پاڵهێزێکی ئەم شێواندنەش ما□□□کردنی ئەرەبیستییە

لەتەک زماندا (زۆر توێژەر، تەنانەت لە فەلسەفەشدا، بە ئەرەبی دەهزرێن و بە کوردی هزرینیان دەنووسن، جا گەر ئەوە ل□ بارەی فەیلەسوفێکی ئەوروپی بێت!!)، ئەوجا دانەوەی سوننەتیانەی واژە و دەستەواژەی ئەوروپییانە لە ئەرەبییەوە (کە بێگومان زمانێکی دەوڵەمەند و بەپێز و بەتوانایە بۆ دەربڕینی کرۆک، وەلێ خودی کارکردنی ئەرەبیستی کۆنز□رقاتیق و هاوکات نەگونجاوە بە هزرینی ئازادی ڕەخنەیی). هزرینی ئەرەبی بۆ ئەوان ستاندارتە و واژە و دەستەواژەکانیش لێوەی بەزۆریی وش□یانە هەروا سانا لە ئاگایی سوننەتییانەی خودی کەسەکانەوە وەرد□گ□ر□ن.
بەڵێ بێگانان زمانی کوردیان نەشێواندووە، تەنانەت لە ئێراق یاساغیان نەکردووە، بەڵکو کوردەکان لەوێ دەرفەتی خوێندنیان بە زمانی خۆیان هەبووە. گەر ڕەخن□یانە ورد بڕوانین، دەبینین کە مامۆستایانی زمانی کوردی نەک تەنیا توانستی زمانفەلسەف□یان نەبووە بۆ بینینی ئەو کێشە ناوبراوانەی سەرەوە، وەک کوردپەروەری، کوردایەتی، بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی و ئەوجا وەرگرتنی هەڵوێست لەدژی بەکارهێنانی نالەباریان، بەڵکو تەنانەت توانستی زماناسیان هێندە بڕی نەکردووە کە کێشە توخمییەکانی زمانی کوردی ببینن، بەتایبەتی ڕێنووس، بەڵێ تەنانەت لە خۆویستییانەوە نەیان توانیوە ڕێکبکەون لەسەر چارەسەری خاڵبەندی، جا گەرچی زۆر ئاسان سیستەمێکی کۆما و سیمیکۆلۆن و نوقتە لە ڕستەسازیدا دادەنرێت (1).

2- هەڵچوونی کەسەکی

مەسەلەکە لە جڤاکێکدا ئەوە نییە کە “ئەو پیاوانە” هەڵدەچن و “پیاوانی دیکە”ی زۆرینە هەڵناچن. لە هەموو جڤاکێکدا، سەرباری مۆرکە هاوبەشە کولتوورییەکانی پیاوەتی، زۆرینەی پیاوان بەرپرسیاری بۆ بژێویی خانەوادەکانیان وەردەگرن، ئەوە بە کاسپی، فەرمانبەری، کردنەوەی وەرشە و فابریکە، بازرگانیی ئازاد و بەڵیندەرایەتی و هتد، هاوکات هەمیشە پیاوانی دەسەڵاتداری ترادیسیۆنی لە خەمی دەسەڵاتیاندا، پیاوانی هۆش بزواو و “گەلخواز” لەژێر کاریگەریی ڕووداوە سیاسییە جیهانییەکاندا، وەلێ هەروەها پیاوانی دەسەڵاتگەرا، بێویژدان و موغامەرەچی، هەڵوێست وەردەگرن و یاخی دەبن، بەوەش لە پیاوانی دیکەی جڤاکەکەیان جیادەبنەوە. گەر سەرجەمیانە لە مێژووی مرۆڤایەتی بڕوانین، دەبینین زۆر جار دەسەڵاتگەرایان لە دەوری یەکێکیان خڕبوونەتەوە، کە دەشێت خۆی لە سروشتەوە قەوارەیەکی دەسەڵات بووبێت وەک: موڵکدار، باوکی دە کوڕ و باپیری چل کوڕەزا و کچەزا لە گوندێکدا، یان سەرۆکھۆزی ناودار

بووبێت، لە مێژووی نزیکتریشدا سیاسەتیار یان سیاسەتبازی دەرکەوتوو بووبێت و هتد، ئەوجا دەشێت تاقم تاقم گرووپی جیاجیایان خستبێتەوە و بەنێو ناکۆکیدا ڕۆتبووبن، یەکدییان لەناوبردبێت، تا لە کۆتاییدا گروپێکیان بەسەر هەموو ئەوانەی دیکەدا زاڵ بووبێ و دەوڵەتێکی دامەزراندووە، یان دەوڵەتێکی ڕوخاندووە و بە یەکێکی دیکە جێی گرتەتەوە. لەمەڕەدا گەرەکە ئاماژە بە ئەوە بدەین کە پەیوەندییەکە لە ستاتەی سەروشتییەوە (پێشدەوڵەتییەوە) بۆ نێو دەوڵەتی، هەمیشە شانشینی، میرنشینی یان دیکتاتۆری بووە. ئاخر "نەشیاوە" هیچ گروپێکی ئەتنی (بۆ نموونە کوردەکانی ئێراق) لە ستاتەی سروشتییەوە بپەڕێنرێنەوە بۆ ئەو ستاتەی دەوڵەتی دێمۆکراتی – لە سەردەمی نوێدا تەنیا دەشێت دیکتاتۆری بێت کە بێگومان پیاوی هەشمەند و دلێر و قەرارمەندی تایبەتی پێویستە. جا مرۆڤ لەگەڵ یان لەدژی ئەم جۆرەی دەسەڵاتداری بێت، ئەوە مەسەلەیەکی دیکەیە.

دەسەڵاتگەرایانی کوردی ئێراق بەدەرن لەو خواستە کردەییانە. لەنێو ئەواندا هەرگیز پیاوی قەرارمەندی دەوڵەتخواز هەڵنەکەوتووە(2). ئەمان لە پەیوەندیی سروشتیی نێو-پیاوییەوە گلاون و خەساغنەکردەوە لەنێو یەکدیدا و بەرەو دەرەوە دەست بە شەڕ دەکەن، لەمەڕەشدا ئاشکرایە ئەم پیاوە لە ئاستێکی "زۆر نزم"ی کولتووریدایە، زۆر نزمتر لە ئاستی پیاوی ئەرەب – ئاخر بەندە بە ئایین و کولتوور و زمانی ئەوەوە. ئەم پیاوە نە توانیویەتی چارەسەری کێشە سەرەتاییەکانی زمانەکەی بکات (ڕێنوس، خاڵبەندی، ڕستەسازی، پاکژی زمان لە واژەی هەڵە و ڕواڵەتییەکان و هتد)، بەوەش زمانێکی ستاندارت بنیاتبنێت، نە توانیویەتی ڕەخنەییانە لە هەڵبەستڤانانی خۆی بتوێژێتەوە (نەک بە یەک، دوو، سێ توێژینەوەی سونەتی لەبارەی خانی، بێکەس، گۆران و هتد، بەڵکو لەبارەی هەر یەکێکیان پێنجا، شەست، سەد توێژینەوە بە مێتۆدی جیاواز!)(3)، هەروەها لەبەر ئەوەی ئاستە هۆشییەکەی تەواو سەرەتایی و هەشتا هەر پابەندی پراکتیکی ڕۆژانە بووە و لە نێویدا هیچ گرنگییەکی بە ئاخافتنی دروستی لۆگیکی نەداوە، ئەوا نەیتوانیوە بزانێت کە خەباتی سیاسی هەردەم سۆسیلۆگییەکی پێویستە!! ئەوەندە دەستەپاچە و هۆش-سادەیە! ئەم پیاوە دەسەڵاتگەرایە! وەلێ هەروەها زۆر نامەرد و جەبانە، چونکە بە ئاماژەدان بە کاریگەرییە دەرەکییەکان یان جیۆگرافیای وڵاتەکەی بێتواناییەکانی خۆی بۆ دامەزراندنی دەوڵەت دەشارێتەوە.

ئەمە هەر لە چییەتیی پیاوانی خۆگەرای کوردەوە کلیلێکمان دەستگیر دەبێت بۆ ڕستەی زۆر گۆتراوە و جەختلێکراوی "سیاسەت فەننی مومکینە"، کە سیاسەتمەداری ئەڵمانی ئۆتۆ فۆن بیسمارک 18ی دیسەمبەری 1863 لە پرۆیسیشەر لاندتاک (پەرلەمانی پرۆیسن) دەریبڕی.

سیاسەت بە بیسمارک گەرەک بوو وەک هونەر بەرژەوەندییەکانی دەوڵەت بسەپێنێت. ئەمڕۆ ڕستەکە بەگشتی بەم چەشنە ڕاڤە دەکرێت: سیاسەت نواندنی کردارە لە پێناوی کەمکردنەوەی فشار یان نەهێشتنی بارگرانی بەسەر دانیشتوانی وڵاتی خۆوە. وەلێ ئەم بنەمایە هەرگیز لە هیچ سەردەمێکی کوردایەتیی ڕیالدا ڕەچاو نەکراوە، بەڵکو تەنیا لە ویستی بەشەکییەوە (پارتیکولارەوە) بە خاتری بەرژەوەندییەکانی هەر گەڵەکەمەکەیەکی سیاسی پەیڕەو کراوە، ئایندەی خەڵکیش وەک شتێکی لاوەکی لە پشتی ئەو بەرژەوەندیانەوە دانراوە.

3- شیمانەکانی خەبات

لە بنەڕەتدا هەموو مرۆڤێک، تەنانەت زارۆک، ئەمەکییانە لە ژیانی سروشتییەوە، واتا ڕۆژانەوە، ڕەوشەکانی شەڕ هەڵدەسەنگێنێت. کەواتە پێویست نییە لە تیۆرییەوە، لە کتێبی خوێنراوەوە، ڕوو لەم پرسە بکەین. گەر کوڕێکی دە ساڵان لە لایەن کوڕێکی بەهێزتری پازدە ساڵانەوە شەڕی پێ بفرۆشرێت، هانا بۆ بەرد یان دار دەبات، یان هەر شتێکی دیکەی بەردەست، تاکو هاوسەنگییەک چێبکات، یاخود ڕا دەکات و کەسێکی خۆی دەهێنێت کە وەک شەڕفرۆشەکە بەهێزە؛ گەر ئەوان تاقم بن، لەدژیان برا و ئامۆزا و پورزای خۆی دەهێنێت و هتد؛ هەروەها دەشێت چیدی بەو کۆڵانەدا نەڕوات تاکو خۆی لە گێچەڵ بەدوور بگرێت. جگە لەوە هەر لە ئاگایی پەیوەندییە سروشتییەکانەوە لە کوردەواریشدا دەگوترێت: "خۆت لە شەڕی خەتەڕن بەدوور بگرە" و زۆر چاک لە تەک ئامۆژگارییەکەی سونزیدا یەکدەگرێتەوە: "هەرگیز هێرش نەبەیت گەر جەخت نەبیت کە سەردەکەویت". کەواتە ئاشکرایە کە دەسەڵاتگەرایانی کورد پێکرا لە زارۆکییەوە هەقیقەتی شەڕ دەناسن.
بێگومان گەر کەسان هەبن و بیانەوێت بە هەر شێوەیەک خەبات بکەن، ئەوا ڕێگەی جیاوازیان لە بەردەمدایە: خەباتی ژێرزەمینی، چالاکیی کولتووری و زمانەوانی. ئەم جۆرە کەسانە ئاگامەندن، بەویژدانن، و ناویان دەنێین "سیاسەتیار". هاوکات کەسانی دیکە هەن و دەیانەوێت بە هەر نرخێک سیاسەت بکەن، چونکە پێی ڕاهاتوون و ناتوانن دابنیشن، چونکە بەهۆی سیاسەتەوە دەرکەوتوون و دەرکەوتنی پتریان گەرەکە، یان سەرۆکهۆزن و وەک کەسانی سونەتی ناتوانن واز لە هەزەکەتییان بهێنن (کوڕی باوکی خۆیانن)، بەوەش بەناچاری بە سیاسەتەوە دەئاڵێن؛ ئەمان ناودەنێین "سیاسەتباز"، کە بێگومان دوو جۆرن: سیاسەتبازی تەنراو بە هەست و سۆز لە لایەک، سیاسەتبازی ئاوەزمەند لە لایەکی دی. کاتێک دەشێت جۆری یەکەمیان کە بە هەست و سۆز تەنراوە، "کوێر" بێت و بەو هۆیەوە زوو تێبکەوێت یان

لەناوبچێت، یاخود شەیدای ناوبانگی خۆی بێت و هەڕەشانە دەست بە شەڕی چەکداری بکات، بۆ ئەو مەبەستەش هانا بۆ هەر لایەنێک بەرێت بەبێ ئەوەی گرنگی بە ژیانی خەڵکی وڵاتەکەی بدات، ئەوا بە پێچەوانەوە ئەوی دووەمیان وەک سیاسەتبازی ئاوەزمەند (بەزۆریی لای هەندێک ئاغا یان زۆر سەرۆکهۆز) بوێریی بە هەندێک هەنگاو وەردەگرێت کە ڕەنگە لەنێو جقاکەکەیدا بقێ بن.

ئاشکرایە ڕژێمی بەعس، بێگومان حکومەتە ناوەندییەکانی دیکەی پێش ئەویش، دەسەڵاتداریی دیکتاتۆرین، وەلێ ئەم ڕژێمە لەوان ڕێکخراوترە و سەرۆکێکی هەیە کە بە دەستی خۆی دیل دەکوژێت، تەنانەت کوڕە بێتاوانەکەی خۆی لە زارۆکییەوە فێری ئەشکەنجەدان و کوشتنی مرۆق دەکات، هاوکات سوپایەکی بەهێزی مۆدێرنیزەکراوی هەیە بە چەکی پێشکەوتووەوە. ئەوجا چەند ڕژێمێکی دراوسێی ڕژێمی ناوبراو هەن کە دوژمنی سەرسەختی کوردانی وڵاتی خۆیان و بەمەش هەموو کوردانن. ڕاستییەکەی ئەمە دیلەمایە بۆ هەردوو جۆرەکەی “سیاسەتباز” کە لەبەر ئەوەی ناتوانن دەستبەرداری سیاسەتکردن بن، هەروەها لەبەر ئەوەی کوردەکان بەگشتی لە ئاستێکی گەلێک نزمی کولتووری، زانستی و پیشەی دەستیدان (توانای دروستکردنی تفەنگیشیان وەک جاران نەماوە!)، ئەوا ناچارن بڕیار بە کارکردن لەتەک یەکێکیاندا بدەن: ڕژێمی وڵاتی خۆ یان دراوسێکانی. وەک گۆتمان لەم ڕەوشەدا سیاسەتیار خۆی مت دەکات، خۆهەستی پیاوانەی کوردیی (ئاخر ئەمە لەڕێش لای جۆرێکی سوننەگەرایانین) ڕێی لێدەگرێت لەتەک دەسەڵاتدارانی بەغدادا کار بکات، ڕەنگە (پێکەوە لەتەک ژناندا) بە خەباتی ژێرزەمینی هەنگاو بنێت، هاوکات بە کاری فەرمانبەری، کاسپی، ژیان لە هەندەران و بە هەر کارێک لەوە، گوزەرانی دابین بکات. وەلێ گەر چەند سیاسەتبازێک ئاوەزمەند بن، کەواتە کەسانی ئەوتۆ بن کە ناتوانن وەک پیاوانی دیکەی گەلەکەیان بژین، ئەویش چونکە سیاسەت بووە بە پیشەیان، ئەوا ئاشکرایە “سیاسەت وەک فەننی مومکین” دەیانبزوێنێت لە پێناوی گەلەکەیاندا لەتەک ڕژێمی ئێراقیدا (حکومەتەکانی ئێراقدا) کاربکەن کە هیچ نەبێت کورد بە گەل دادەنێت و مافی کولتووریی پێڕەوا دەبینێت، جا با وەک ناسیۆنالیست خەریکی بەبەعسیکردنی کوردەکان بێت پێکەوە لەتەک بەعەرەبیکردنی هەندێک ناوچەی تایبەتیدا کە بایەخی ئابوورییان هەیە. ئاخر وەک گۆتمان ئەوان وەک “ئێراقی” دژی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازین، ئەوان تەنیا ئۆتۆنۆمیان دەوێت، هاوکات دەزانن کە نفوزیان لە نفوزی پیاوەکانی مەجلیسی تەشریعی و تەنفیزی زۆرترە و بۆیە پتر لەوان دەتوانن فشار لەسەر خەڵکی “وڵاتیان” کەمبکەنەوە، بەڵی تەنانەت لەتەک ئەو پیاوانەدا یەکدەگرنەوە و

یەکدی دەناسێنن، چونکە ئەوانیش کوردپەروەر و سیاسەتبازی ئاوەزمەندن، لێرەشدا ئاشکرایە، گەر ڕژێمی بەعس بە شێوازی باوی خۆی ناڕاستەوخۆ (بە "زیلەکی شۆفێر نووستووا!"، "شێتێکی فیشەک لەدەست دەرچووا!" و هەر شێوازیکی دی) ئەم یان ئەویانی کوشت، ئەوا وەک خۆشەویستی خەڵک جیهان جێدەهێڵن.

سەرلەنوێ دووپاتی دەکەینەوە: ئەمە ئەم کارکردنەمان لەتەک حکومەتەکانی ئێراقدا وەک پێشمەرج دانەناوە، بەڵکو قووڵتر لەوە ئاماژەمان بە خەباتی ژێرزەمینی یان وازهێنان لە سیاسەت داوە، هاوکات دوو جۆری سیاسەتبازانمان هێناوەتە نێو دانوستانەکەوە و خستوومانەتە بەردەم ئەلتەرناتیڤ: کوردپەروەری یان عەمالەت. کەواتە ئەمە لێرەدا سەرلەنوێ بەر کرۆکەی واژەی "کوردپەروەری" دەکەوینەوە کە وشەیەکی بنەڕەتییانەی فەرهەنگی کوردایەتییە. ئەمەش بەواتای، سیاسەتبازی ئاوەزمەند کە وەک کوردپەروەر تەنیا ئۆتۆنۆمیخوازە، کەواتە جەخت لە هاوڵاتێتیی ئێراقییانەی خۆی دەکات، لە بنەڕەتی سیاسەتەوە وەک فەننی مومکین لە تەک ڕژێمی ئێراقی کار دەکات و نایەوێت بە چەشنێک تێبکەوێت کە ئیدی لە سەرئەنجامدا بەناچاری ببێت بە عەمیل، هاوکات زۆر چاک دەتوانێت بە ئەرگومێنت بە خەڵکی وڵاتی خۆی ڕوونبکاتەوە کە هەنگاوی کارکردن لە تەک ڕژێمی وڵاتی خۆدا لە بەرژەوەندیی ئەواندایە. بەم شێوەیە سیاسەتبازان لە مەجلیسی تەشریعی و تەنفیزی، یان وەک وەزیر، لە وڵاتی خۆیان کار دەکەن جا گەر تەنانەت ئەو ئۆتۆنۆمییە کە دەیخوازن، بەلایانەوە کەم بێت. لێرەدا "سیاسەت وەک فەننی مومکین" کراوە بە بنەڕەت.

وەلێ گەر لە کەتواری کوردەکانەوە بڕوانین، دەبینین کە یاخیبووەکان بەزۆریی سیاسەتبازانی نائاوەزمەند، واتا تەنراو بە هەست و سۆز، هەڵیانگیرساندوون و ڕێبەریان کردوون بەبێ ئەوەی لە هیچ هەنگاوێکی سیاسییاندا تێگەی "کوردپەروەری" و ڕستەی "سیاسەت وەک فەننی مومکین"یان بەهەند وەرگرتبێت. با وەک نموونە دوو ڕوداو وەربگرین: ساڵی 1961 کوردەکانی ئێراق لە لایەن دەسەڵاتگەرایانی ئۆتۆنۆمیخوازەوە خلیسکێنرانە نێو ستاتەی جەنگەوە، ئەوەش باشترین دەرفەت بوو بە شانشینیی ئێران کە خۆی لەو کوردە یاخیبووانە نزیکبخاتەوە و بە یارمەتیدانیان ئێراق بە کێشەی نێوخۆییەوە خەریک بکات (لێرەدا ناچینە نێو ئەگەری ئێرانی "بزوێنەر"ی شەڕەکەوە کە بەزۆریی لە تیۆریی پیلانگێڕییەوە نزیکە نەک لە کەتواری کوردەکانەوە). ئەنجامی ئەم شەڕە خوێناوییە ئاشبەتاڵ بوو (بە بەڵک دەستکەوتەوە لەسەر دەستکەوتی پێشووتری بەگەلناساندن و پتر دەرفەتدان بە پراکتیزەکردنی کولتووری خۆیی). ئەویدیکەیان، ساڵی

1976، کوێرانەتر، دەسەڵاتگەرایانەتر و هەوەسبازانەتر بوو لەوەی یەکەم، چونکە گەر یەکەمیان کە مارتین فان بریونیسن لەنێو چەوەی "یاخیبوونە جوتیارییەکان"دا دایدەنێت، درێژبوونەوەی ترادیسیۆنی باوی چەکداریانەی کوردی بووبێت کە بە وزە و چەندێتیی فرەی مرۆڤییەوە لەدژی حکومەتی هەشتا ڕۆژییانە لاوازی نەوەندی یاخی بوو (جا گەرچی زەرینەی خەڵکی کورد پاسیف بوو)، بە پێچەوانەوە ئەوی دووەمیان بە تاقمتاقمەنە لە ئەوپەڕی لاوازی و کەمچەکییەوە دوای تێکشکان هەڵگیرسێنرا، بەرانبەر ئەوەش ڕژێمی ئێراقی زۆر لە جاران بەهێزتر و هاوکات هاڤرکێکەرێکی سەرسەختی ڕژێمی سوری بوو. تاقمەکان نەک هیچیان بە هیچ نەکرد، بەڵکو تەنانەت گوێیان بە وێرانکردن و بەئەرەبیکردن و بەبەئسیکردن دا.
لێرەدا گەرەکە بپرسین: ئایا دەبێت ئەوە چیی دیکە بێت جگە لە سەرەڕۆیی و هەڵەپەی دەسەڵات کاتێک سیاسەتبازانی تەنراو بە هەست و سۆز ڕژێمی سوری بە پشتیوانی شەڕی چەکدارییان دادەنێن؟ حافز ئەسەدی دوژمنی کوردان؟ ئاخر دەبێت لێرەدا، بە وەلاوەنانی ناکۆکییە نێو-سیستەمییەکانی ئەو دەمە و تەنیا بە ڕەچاوکردنی دۆخی کوردەکان، هەروەها بپرسین: ئایا لەبەر چە هۆیەک سەرۆکی دەوڵەتێک کە نەک تەنیا مافی کولتووری، بەڵکو تەنانەت مافی هاوڵاتیبوون بە کوردانی وڵاتەکەی خۆی ڕەوا نابینێت، پشتیوانیی تاقمێک یان چەند تاقمێک کورد دەکات بە ئەوەی لەدژی ڕژێمی بەعسی ئێراقی ڕاپەڕن؟ بە شەڕی چەکداری لە ناوچە شاخاوییە سەختەکانی کوردستاندا؟ ئەمە دەتوانین پێشبینی بکەین (تەنیا پێشبینی بکەین) کە بە ئەو، وەک هاڤرکێکەری سەرسەختی سەددام حسێن و ڕژێمەکەی، خوازراو بوو ئەو ڕژێمە لەنێو وڵاتەکەیدا بە شەڕەوە سەرقاڵ بکات، هەروەها دەتوانین پێشبینی بکەین، کە ئەو ژێنەراڵە "فێڵباز"ە ویستوویەتی "هاوکات" کوردستانەکەی نێو ئێراق کە تا ئەو دەمە تاکە ناوچەی یاخیبوونی کوردییانە بوو، بەوێرانکردن بدات. بەکورتی: دەبێت هەر هەنگاوێکی سیاسیانەی ئەو ژێنەراڵە سەرۆکەی دەوڵەتێک بخرێتە ژێر پرسیارەوە.
بەڵام زۆر چاک دەتوانین بپرسین: ئایا ئەوی سەربازی کە شارەزای جەنگ و پەیوەندییەکانی ناوچەکەیە، هاوکات بەعسی ئێراقی و سەددام چاک دەناسێت، ناشێت پێشبینیی کردبێت کە سەددام کوردستان وێران دەکات؟

کەچی (ئەوەش بەڕاستی سەیر نییە) سیاسەتبازانی تەنراو بە هەست و سۆز، هاوکات شەیدای دەسەڵات و دەرکەوتنی پتری کەسەکی، دەچنە پەیوەندییەوە لەتەک دوژمنی دوژمندا، نەیاری نەیاردا، ئەوە سەرباری چییەتیی ئاشکرای دەسەڵاتدارانی ناوچەکە، لەڕاشدا سەرجەم ژیانی بیەلەگی و جڤاکی و ئابووریی گەلەکەیان بە یەک جار دەخەنە

نێو حەوزی پۆکەری سیاسییەوە: "سەرجەم دەستەکەیان دادەنێن". ئەم جۆرەی سیاسەتباز ئەوداڵی هاوسەنگییەکی دەسەڵاتە کە خۆی لە نێوەندیایەتی، کە ئیدی لای ئەو سیاسەت وەک فەننی مومکین واتای تایبەتی وەردەگرێت: "سیاسەت هەر هەنگاوێکە بۆ پاراستن یان پەرەپێدانی دەسەڵاتی خۆیی گەر ئەوە تەنانەت بە هەژارخستن و بەڕژاندانی خوێنی خەڵک بێت". ئەمە لە 1961 بەدوواوە تا ئەمڕۆ پەیڕەو دەکرێت. ئەمە چییەتیی کوردایەتیی ڕیالە: هینی هۆزەکی-گوندییانی تەنگ-ئاسۆ، یان پیاوانی هەستهەڵئاوساو و سەرسام بە بەدئاکاری خولەچەخماخەیی، یاخود ئەفەندییانی تەنراو بە هەست و سۆز کە سوننەتییانە لە کتێبەکانەوە زانیاری کۆدەکەنەوە. واژەکانی کورد، کوردستان، سۆسیالیزم، دێمۆکراتی، پێکڕا دەربڕینی رواڵەتین و سەر بە "قسەکردن"ی ڕۆژانەن، چونکە دەسەڵاتگەرایانی نائاوەزمەند، وەلێ فێڵباز (وەک خۆیان دەبێژن: "بە شەرفم زۆڵێکە نەبێتەوە!") ناتوانن بەئاشکرا ببێژن: "من بۆ بەرژەوەندیی سەرەکیی خۆم، بۆ ناوبانگم، لە مەیدانداو و تا سەر دوا پنتی ڕووتێکردنم دەمێنێتەوە. هەموو شتێکی دی تەنیا لاوەکییە". ڕاستییەکەی ئەحمەد موختار جاف لە سییەکانی سەدەی بیستەمدا بەڕوونی بینیبووی کە سیاسەت وەک فەننی مومکین چە واتایەکی لای سیاسەتبازانی وڵا تەکەی هەیە (بڕوانە "مەسەلەی ویژدان").

بەڵێ، گەر دەسەڵاتگەرایانی یاخیبوونەکەی 1961 کورد پەروەر بوونایە، گەر پابەندییان بە شای ئێرانەوە وەک ما یەی هێزی سیاسی نەبینابایە، ئەوسا لە بنەمای "سیاسەتەوە وەک فەننی مومکین" ئۆتۆنۆمییەکەی ساڵی 1970-یان (یان هەروەها ساڵی 1974-یان) قبووڵ دەکرد و بەوەش بۆ خاتری خەڵکی کورد ڕێیان لە هەڵگیرسانی شەڕ دەگرت. هەموو تاقمەکانی دی بە هیچ شێوەیەک ساڵی 1976 دەستیان بە شەڕ نەدەکرد و بەو ڕێیەشەوە بەئاگا یان بێئاگا نەدەبوون بە خزمەتکاری ئاجێندای وڵا تانی دەرەکی. لێرەوە ئیدی دەتوانین پێشبینی بکەین، کە بەو هەڵوێستە پراگماتییەی سیاسەتبازان ئەو هەموو گوندە وێران نەدەکران و شارەکان بە ڕاگواستنی گوندنشینان لاد□ی□ز□ نەدەکران، کەواتە کولتووری کشتیاریی کوردەواری تێکنەدەشکێنرا! دەشیا هەڵەبجە ژارباران نەکرایە! گەرمیان و ناوچەی دیکەی کوردستان ئەنفال نەکرانایە! ئەو هەموو گەنجە نەکوژرانایە و گەلێکی دی. ئەوجا بە داگیرکردنی کوێت لە لایەن ئێراقەوە هەلی گونجاو بۆ کوردەکان (قیناکە با ببێژین سیاسەتبازان) دەڕەخسا دەستی خۆیان لە ڕژێم بووەشێنن.

1-3- یاخیبوونی ترادیسیۆنی

ئێمە گەرەکە لەنێو کوردایەتیی□ □یالدا ڕەچاوی دوو جۆر ڕێکخراو بکەین: ڕێکخراوی بنیاتنراو بە پێشنموونەی ئەوروپیانە و ترادیسیۆنی. لە جۆری یەکەمدا بەر شارنشینانی کوردایەتیچی، هەروەها گەنجانی ڕێکخراو دەکەوین کە سامانی مرۆڤییانەی شەڕن، هەروەها بڕوایان بە مەسەلەیەک هەیە و لە پێناویدا تێدەکۆشن. ڕاستییەکەی ئەمان بەهۆی دابڕاوییەوە لە گەلەکۆمێکەرانی سەرەوە، بەهۆی باڵادەستیی ناوبانگ و هەروەها نەبوونی هۆشێکی ڕەخنەییەوە، فریودراوان یان خۆفریوداوان، بۆیە سەخت تێکەوتوون. لە جۆری دووەمدا بەر هۆزەکێتی دەکەوین کە خۆی لە ترادیسیۆنەوە ڕێکخراوە، وەلێ ئەمیش خۆی بەسەر ڕێکخراوی تەکنیکیانە بنیاتنراوی شارنشینانەوە دەبینێتەوە.

1-1-3 خوێندەوار و سیاسەتبازی زانیاری کۆکەرەوە

ئێمە گەرەکە بۆ تێگەیشتنی ڕوونتر لە تێکەوتنی گەنجان نموونەی ڕیال وەربگرین.

کوڕێک، ناوەڕاستی دووەمی حەفتاکان، چەند ڕۆژێک هەڤاڵ و هاوڕێیەکی لە گەڕەک نابینێت، پاشان کتوپڕ هەڤاڵەکەی دەردەکەوێتەوە و پێی ڕادەگەیەنێت کە "لە سەرەوە بووە". کوڕە چاوانی دەگەشێنەوە و لێی دەپرسێت: "کاک نەوشیروانت بینی؟"، ئەویش وەڵام دەداتەوە: "ئەی چۆن، ڕۆژێک کاتم لەگەڵدا بەسەر برد". کوڕە بە پەرۆشەوە لێی دەپرسێت: "شێوەی چۆنە؟ دەڵێن زۆر زیرەکە!"، ئەویش وەڵامدەداتەوە: "پیاوێکی خڕیلە و قەڵەوی لووتپانە، تا بڵێیت زمانشیرینە، تێر نابیت لە موناقەشە لەگەڵی، ئەوەندە زیرەکە."

نموونەی دووەم نەبوونی ئاگایی ئاوەڵای ڕەخنەییمان لای گەنجان پێشان دەدات: لە ناوەڕاستی دووەمی حەفتاکانی سەدەی بیستەمدا لە هەندەران گەلەکۆمەکێیەکی بە حساب خوێندکاری زیتدەکرێتەوە و ناوێکی پێدا هەڵدەواسرێت: "کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان لە دەرەوەی وڵات"، کورتکراوە ئینگلیزییەکەی: ئەکسا. وەلێ لەم کۆمەڵەیەدا ڕەنگە لە دە کەس دووانیان خوێندکاری زانکۆ بووبن! ئەوانیدی پەنا بەری بێکارە بوون، یان تاک و تەرایان دەورەیەکی پیشەیی دەبینی. گەر لای ئەو گەنجانە کەمترین ئاگایی ڕەخنەیی لەگۆڕێ بووایە، یەکسەر دەیانبینی کە کۆمەڵەکەیان گەلەکۆمەکێیە، کەواتە هیچ بنەڕەتێکی پیشەیی-خوێندکاریی نییە، هەروەها دەیانتوانی ل□گ□کییانە دەربئەنجامێنن کە ئەو بەناو کۆمەڵەیە دەروێنەی گەلەکۆمەکێکەی نێو وڵاتە، کەواتە لەوێش گەلەکۆمەکێ-ڕێکخراو هەیە و بەو ڕێیەشەوە دەیانبینی کە پیاوانی درۆزن و

دەسەڵاتگەرا بەسەر خەڵکەوە زیتبوونەتەوە، کەواتە وەها تێکڕایان خزێنراوەتە نێو دۆخێکی پڕمەترسییەوە.
ئەو نموونانە پێشانی دەدەن کە چۆن گەنجە ڕێکخراوەکان پێکڕا لە سەرەتاکانی کوردایەتیی ڕیالەوە دەبوون بە دەستکەلای خواستە دەسەڵاتگەراکانی پیاوانی خوێندەواری کوردایەتیچی و هۆزەکی-گوندییەکان. ئەوانیان نەدەناسی.
ئەوجا ئەمە لە پەیوەندییە نێو-بەرەییەکاندا بەر کێشەی کرۆکی دەکەوین: بەرانبەر هۆزەکەتیی ڕێکخراو کە سیاسیانە چالاک بووە و خۆی وەک ڕێکخراو بەسەر ڕێکخراوی گەنجانەی سیاسییەوە دەبینێتەوە، شۆڕشگێڕانی خاوەن ئێتیک (ئەخلاقناسی) لە گۆڕێ نین، بەڵکو خوێندەوارانی سۆزمەندی سیاسەتنەزان و عەسابەی خولەچەخماخەیی.
کەواتە لەبەر ئەوەی شۆڕشگێڕێتی لەگۆڕێ نییە (گەرچی سەنگەرپێڕیوان کردوویانە بە ویردی سەر زمانیان) کە بتوانێت لە سەردەمانی تەقییەوەی ناکۆکییەکاندا هۆزەکەتی بە کرداری سەربازی لەناوبەرێت یان لەدەسەڵات بخات، بەڵکو بە پێچەوانەوە سیاستبازانی تەنگ-ئاسۆ و سۆزمەند چە وەک خوێندەوار و چە وەک عەسابەی خولەچەخماخەیی لە مەیداندان، ئەوا کێشە تەقیوەکان چارەسەرنەکراو دەمێننەوە، ئەوەش هاوکات بەڵگەیە کە هیچ ناسیۆنالیزمێک لەو مەیدانە سیاسی-چەکدارییەدا لەگۆڕێ نییە: وەک بنەڕەت و دوا مەبەستی ڕووتەکراوی هەمووان – کەواتە وەک نێوەندی هاوبەشیان.
ئەمە دەبێت بە تێگەیشتن لەو بەدڕەوشە بگەڕێینەوە بە هەڵپەی کەسەکییانەی دەسەڵات، وەلێ جێی سەرنجە کە ئەوە مەدەنێتی و لەهاتوویی کەسی و ئۆتۆڕێتی (دەستڕۆیشتوویی ڕێزلێگیراو و بەوەش ناسێنراو) نین کە مەتەڵەی هەنگاوەکان بن، بەڵکو لێرەدا زۆر بەتایبەتی بەر میللیبوون لە واتای فراوانیدا دەکەوین، لێرەشدا ئاشکرایە کە تووخمێکی لادێییانەی لە خۆ گرتووە و لە ناخی خوێندەواران و عەسابەی خولەچەخماخەیی سیاسەتبازدا کارایە. زۆر لەم سیاستبازانە (ئەفەندییە سۆزمەندە گەلخوازەکانی لەدەربچێت کە زۆرینەیان لەناوچوون یان کەرامەتیان وازی لە سیاسەت پێهێنان) بە حوکمی میللیبوون ئافینێتییەکیان (پەیوەستییەکیان / هۆگرییەکیان) بە لادێییەتی و بەوەش بە هۆزەکەتی "بەگشتی" هەیە. لەم پەیوەندییەدا جێی سەرنجە کە پیاوانی کارەکتەر شاری، ئەفسەرانی خاوەن قودسییەت، بەڵێندەران و بازرگانانی تایبەت کە شاریانە ئاگایان لە بواری ئابووری و ژیاندا بزواوە، "بەزیان نایەت" لە کوردایەتیچییان نزیکبکەونەوە – سووکن لەبەر چاویان.

2-1-3- هۆزەکەتی وەک شەڕانیی خۆهەڵێرەوە

ئەمە پەیوەندە بە ڕێکخراوی هۆزەکییەوە لە بەردەم پرسی "عەسەبییەت"دا یان (ئیبن خەلدون)، واتا هاوسۆزەکەتی، بە زمانی گشتی: رایەڵەی خوێن، کە لە هەر کردارێکی جڤاکی و جڤاکی-سیاسیدا ئەم بنەمایەی هەیە:

"من دژی براکەم، من و براکەم دژی ئامۆزاکەم، من و براکەم و ئامۆزاکەم دژی هەموو ئەوانیدی".

لە هۆشی سیاسەتبازی هۆزەکیدا "گەل" وەک تێگە (مەفهوم) چڕنەبووە و چڕنابێت، ئاخر گەر چڕببێت، ئەوسا هۆز هەڵدەوەشێتەوە – ئەو خۆی هەڵیدەوەشێنێتەوە. بەڵێ. تەنانەت "کوردستان"یش تێگە نییە، بەڵکو تەنیا وشەیەکی باوی ڕۆژانەیە. لە هۆشی کەسی هۆزەکیدا جڤاکەتی تەواوکراوە، ئەوجا گەر بەهۆی خشانییەوە لە سیاسەت و گروپی سیاسی ناچار بێت بە ئەوەی ناوی گەل بەرێت، ئەوا تەنیا مەبەستی لە کۆنگلۆمەراتە (تێکەڵە / خۆکردنەوە) و لە نەویدا هۆزەکان سەنتەری دەسەڵاتن. ئەو وەک هۆزێکی ناتوانێت وەک تاکێک، تەنیا کوڕی باوک و دایکێک، لە بەرژەوەندییەکی گشتی بهزرێت، ئەوجا تێبگات کە گەل، نیشتمان، کوردستان و هتد وشەی سەر کاغەز نین (گەرچی دەشێت ئەوەش بن)، بەڵکو تێگەی یەکانەیین و بە هزرین هەڵهێنجراون، ئەوجا لەبەر ئەوەی هەڵهێنجراوی کەسێکین، ئەوا ناخۆکییانە کارا دەبن و کردارەکانی ئەو دیاری دەکەن، کە پاشان دەشێت نەوکەییانە ببن بە ئامانجی سیاسی.

بۆ هۆزەکییان کە ئەڵقەی جڤاکی تەواوکراون، کەواتە کەسێتیی سەربەخۆیان نییە، جڤاکە تەواوکراوەکەیان پێشتریی لە هەر شتێکی دیکە هەیە، بۆیە بەتایبەتی لەو دۆخانەدا کە لەرێبوونیان (وجودیان) دەکەوێتە مەترسییەوە، لە هیچ هەنگاوێک ناسڵەمێنەوە و دەبن بە وەحشی: لە قەنتەراتی سەربازییەوە بە بێگانان و هێنانیان بۆ نێو وڵاتی خۆ تا دەگات بە کوشتنی ئاشکرا و نائاشکرای هەر ناحەزێک، و زۆری دی. وەلێ ئەمە لەنێو سەرجەم پەیوەندییەکانی ئۆتۆنۆمیخوازیدا شەڕی خۆهێشتنەوەیە نەک خیانەت، بە پێچەوانەشەوە "لە گەشەنیگای" شۆڕشگێڕییەوە، واتا خەباتەوە بە پێڕاندنەوەی فۆرماسیۆنی جڤاکی سەردەم بە فۆرماسیۆنێکی دیکە کە ئیدیۆلۆگیانە تەواوکراوە، دەبێت بە خیانەت. ئاخر شۆڕشگێڕان لە ڕوانگەی ئیدیۆلۆگیانەی خۆیانەوە جڤاکێکی دیکە دەکەن بە ئامانجی خەباتیان و لە نەویدا هۆزەکەتی جێی نابێتەوە، بەڵکو هەڵوەشێنراوەتەوە. بە شێوەیەکی دی بڵێژین: سیاسەتبازانی خوێندەواری کۆنزەرڤاتیڤ و ئۆتۆنۆمیخواز مافیان نییە ئەو جۆرە پەرچەکردارانەی هۆزەکییان بە خیانەت یان جاشەتی ناوزەد بکەن، چونکە خۆیان پارێزەری پەیوەندییەکانی قەوارە کۆمەڵایەتی-کولتوورییەکەی سەردەمن.

2-3 چوونەنێویەکی گەلەکۆمەکێی هاوبەرژەوەندییان و هۆزەکێتی

بەسەر ڕێکخراوی سیاسییەوە کە بە تەکنیکی ڕێکخراوەیی ئەوروپی بنیاتنراوە، دوو جۆر قەوارە زیت□د□ بنەوە: گەلەکۆمەکێی هاوبەرژەوەندییان و ڕێکخراوی ترادیسیۆنی-هۆز□ک□ی. وەک گۆتمان، هۆزەکێتی مێژوویيانە ڕێکخراوە، خۆی قەوارەیەکی بەرجەستەیە وەک بنەڕەتی شێوە دەسەڵاتداریی میرنشینی یان شانشینی، هەر بەم ڕێکخراوییەشی وەک سەری ڕێکخراوی سیاسیی نێو شارەکان وەردەگیرێت و ئەو خۆیشی هەر ئەوەی دەوێت. بێگومان خۆبەسەرکردن، وەلێ لە شێوەی گەلەکۆمەکێدا، سیاسەتبازانی خوێندەواری سەربەخۆ و خولەچەخماخەییش دەگرێتەوە. وەلێ لە هەردوو ڕووەوە گەنجانی ڕێکخراو دەستوێژی گەیشتنن بە خواستە دەسەڵاتگەراکانی ئەوان، لێرەشدا دەبێت نێوەندیارانی متمانەپێکراو لە سەرەوە بەر□و□ ژ□ر ببن بە پردێک ڕووەو گەنجانی "ڕاکێشراو" و ڕێکخراو. لێرەدا جێی سەرنجە کە ل□ نێو ئەم نێوەندیارانەدا لە ڕووی کەسێتییەوە بەدترین چالاکوانانی سیاسی هەن، ئەوجا گەر هەندێکیان پێش وەرگرتنی پێگەی نێوەندیار تەنانەت بەد ن□ب□ووبێتن، بە حوکمی پێگەکەیان و پەیوەندییەکان کە ئەوان خۆیان لە نێویاندا دەبیننەوە، ئەوهایان لێدەردەچێت، چونکە کاتێک لەو پێگە نێوانییەوە بەرەو ژێر دەسەڵات دەنوێنن و هاوکات بەرەو ژوور چاویان لە گەیشتنە بە پێگەی بالاتر، ئیدی سووکە چێژی دەسەڵات نەوسی پتری دەسەڵاتیان لا دەوروژێنێت، بۆیە لێرە زۆرترین "کارەکتەری پاسکیلسوار" لەگۆڕێیە: ئەو کەسانە کە بەرەو ژێر پایدەر لێدەدەن و بەرەو ژوور چەماونەتەوە، واتا (لە ڕووی پسیکۆلۆگییەوە) "کەسێتییەکی پیس"یان هەیە بە گ□ل□□ک مۆرکی نێگەتیڤەوە، وەک: درۆزن، فریودەر، ماستاوچی، توانجهاوێژ، تەنانەت شەقهاوێژ لە کەسانی ژێر خۆیان و چەماوە بۆ کەسانی ژوور خۆیان (4). ئێمە ئەمڕۆ لە نزیکەوە و بەڕووونی رۆڵی ئەم "پاسکیلسوارانە" لە پاراستنی پەیوەندییە ستەمکارەکانی کوردایەتیی ڕیالدا دەبینین.

بێگومان ئێمە ناتوانین ل□ نێو گەلەکۆمەکێچییاندا ڕەچاوی ئەو هەموو ئەفەندییە پڕ هەست و سۆزە نەکەین کە بڕوایان وایە دەبێت "بۆ کورد و کوردستان" تێبکۆشن – و زۆریان لەناوچوون، وەلێ کەمیان مانەوە و وازیان هێنا. ئاخر ئەوە فاکتە کە لە نێویاندا سیاسەتیار و هونەرمەندان و نووسەرانی سون□ت□ی هەن، کەسانی دڵگەرم هەن کە چالاکیی سیاسیی باوکانیان لە ڕابوردوودا کاری تێکردوون و دەیانەوێت ڕێگەی باوکیان بگرنە بەر. ئەم جۆرە کەسانە لە کوردایەتیی ڕیالدا خوازراو نین، تەنانەت بێزراون، چونکە ما یەی سەغڵەتین بۆ چەتە باڵادەستەکان، یان بۆ ئەو کەسانە کە بۆ مەبەستی

لرفلەدان و گەیشتن بە پارەی مفت دەچنە نێو کوردایەتییەوە.
بنەڕەتێکی کوردایەتیی ڕیال ئەوەیە کە لە پێشمەرگایەتیدا ڕاستەوخۆ درێژە بە "چێژ" و "ڕەفتار"ی میللی دەدات، لێرەشدا هەشسامیی ترادیسیۆنی بە "ئازایەتییە ناسێنراوەکانی جڤاکی جوتیاری" ("خولە کون لە جەرگیدا نییە"، "بە شەرەفم کردەیەکە نەبێتەوە" و گەلێکی دی) یەکسەر، لەنەهزریو، کارایی پراکتیکی وەردەگرێت. ئاشکرایە خولە چەخماخانی میللیی نێو شارەکان: پیاوانی سمێڵزلی جامەدانی قیت، سەنگدەرپەڕیو، باەفشکردەوە، کە بە هەڕەشەی زارەکی یان بە فڕێدانی فیشەک بە نێو حەوشەی ئەم یان ئەو ماڵەی دەوڵەمەند گیرفانیان پڕ دەکەنەوە، یەکسەر لەتەک ئەو وێنەیەی پێشمەرگەدا یەکدەگرنەوە، چونکە چ وێنەکە و چ زەبر سەر بە چێژ و کارەکتەری خۆیانن. بەڵێ تەنانەت ئەم بیچمانە و ئەفەندیە میللییە سیاسەتبازەکان زۆر جار لە ژیانی ڕۆژانەی جڤاکییەوە یەکدیان ناسیوە (5)، هەندێکیان لە خوێندنی زانکۆیشدا هەر دەمانچەییەکانی جارانیان بوون، ئەوجا لە بەر ئەوەی خوێندەوارەکان ئەوها خولەچەخماخەیانە لە دەسەڵات تێدەگەن، ئەوا لەو کاتانەشدا کە لەدژی هۆزەکی-گوندیان دەچنە شەڕەوە، هێشتا هەر ئافینەتییەکەیان بە میللیبوون و بەسەر ئەویشدا بە هۆزەکێتی، پابەند دەیانهێڵێتەوە بە جۆری سیاسەتکردنی هۆزەکییانەوە. لێرەدا جێی سەرنجە ئەم لادێییەتییە بە ئافینەتییەوە بە هۆزەکی-گوندی دەشێت لە دەخە کێشاوییە سیاسییەکاندا بە ڕادەیەک تەسلیم ببێت کە ئیدی ڕاستەوخۆ مۆدێلی بنیاتنانی دەسەڵات لە هۆزەکێتییەوە وەربگرێت، بۆ نموونە بەرژەوەندییەکانی گەلەکۆمەکەکەرانی سەرەوە پێویستی بکەن کە کوڕی دەسەڵاتدارێکی ناسراو بە سەرۆکی گرووپەکە دابنرێت. بێگومان لادێییەتییە خولەچەخماخەییەکە زۆر جار هەر لە سەرەتاوە وا دەکات کە گەلێک مەسئولی سیاسیی پێگە نزمتر کوڕی خۆیان لە کایەی جیاوازی سیاسی و سەربازیدا وەک دەسەڵاتدار بسەپێنن.

3- جاشێتی وەک کوردپەروەری و وەک تاوانکاریی جەنگ

تەنیا بزاوتی ڕزگاریخواز یان خەباتگێڕ لە پێناوی گۆڕینی شێوازی دەسەڵاتداریدا، هەروەها تەنیا کەسانی شۆڕشگێڕ، گەلخواز، دەتوانن ڕەوایەتی بە خۆیان بدەن، هەر کەسان و گرووپێک، بە جاش ناوزەد بکەن کە پێچەوانەی خواستە دەوڵەتگەرییەکانی ئەوان کردار دەنوێنن، هەر لەم جۆرە تێڕوانینەشدا جاش واتای خائین وەردەگرێت. ئاخر ئەم ناوزەدکردنەی کەسان و گرووپان بە جاش دەستوێژێکە بۆ پێشاندانی مەرامە سیاسییەکانی گرووپێکە کە سەرەکیترینیان دامەزراندنی

دەوڵەت یان گۆڕینی جۆری دەسەڵاتدارییە، هەر لەبەرەشەوە بزاوتەکە بەئاسانی ماف بە خۆی دەدات، ئەو کەس و گرووپانە کە لە گۆشەنیگای مەرامە سیاسییەکانی ئەوەوە خائینن، بە هەر شێوازێک لەناوبەرێت. وەلێ ئەمە بە هیچ شێوەیەک بزاوتی ئۆتۆنۆمیخواز ناگرێتەوە. هەردوو لا، یاخیبووانی نێو چیاکان کە ڕاستەوخۆ عەمیلی دەوڵەتانن یان بەهۆی تێکەوتنیانەوە ناچارەکییانە بوون بە عەمیل، هەروەها هاوکارانی دەسەڵاتی نێوەندی، هاوڵاتیی یەک دەوڵەتن و هەردوو لا جەخت لە هاوڵاتێتیی خۆیان دەکەن، هاوکات دەیانەوێت بەشدارییان لە دەسەڵاتی نێوەندیدا پێبکرێت. وەلێ جێی سەرنجە کە تەنیا هاوکارانی دەسەڵاتی نێوەندی ڕاستگۆیانە هەڵوەستیان دەردەخەن و وەک هاوڵاتی ئەرکی خۆیان بەجێدەگەیەنن. لەم ڕوانگەیەوە واژەی “جاش” هیچ بنەڕەتێکی نییە، بەڵکو تەنیا جنێوە، جنێویش دەستوەژی کەسانی سەزمەندی هزرنەکردوو یان ئەو نەخۆشانەیە کە بە کیین تەنراون. جگە لەوە گەر مەسەلەکە لەو یاخیبوونانەدا چڕکردنی هاوسەنگی بێت لە تەک ئەرەبەکاندا، ئەوا کاری بەو چەشنە بە هەزەکیی ئەقڵ-سووک یان ئەقڵیەتی خولەچەخماخۆیی ئەنجام نادرێت، بەڵکو تەنیا کولتووری شاریانەی تاکەکەس، مەدەنێتی، زمانی خۆیی و هزرینی لۆگیکی و هتد ئاستی نزمی کەسەکییانەی کوردەکان بەرزدەکەنەوە.

ئەمە دەبێت لەم پەیوەندییەدا هەنگاوێکی بوێرانە بنێین و بپرسین: ئایا کە کوردپەروەرە، ئەو کەسانە کە گەنجانی کورد بەکوشت دەدەن و ئابوورییە بنەڕەتییەکەی کوردەواری کە کشتیاری و ئاژەڵدارییە، بە لەناوبردن دەدەن، یان ئەو هەز و تیرانە کە دەیانەوێت کوڕانی خۆیان، کەواتە کوڕانی کورد، لە کوشتن و کوردستانیش لە وێرانکردن بپارێزن؟ با بە تێگەیشتن لەم پرسیارە دیدێک ئاڕاستەی کەتواری ئەمڕۆی کوردەکان بکەین. ئایا ئەمڕۆ چی گۆڕاوە؟ ئایا پێکەڕای دەسەڵاتداران قایل نین بەوە کە کەرکوک گەرەکە سەر بە هەرێمی کوردستان نەبێت؟ ئایا هێشتا هەر چەند ناوچەیەکی دیکەی کوردی لەو هەرێمە دانەبڕاون، بەڵێ تەنانەت تەئریب نەکراون؟ ئایا ئاشکراترین بەرهەمی قوماری سیاسی و سەربازیی عەمیلەکانی کوردایەتیی ڕیال دەستگرتن نەبوو بەسەر هەموو جومگەکانی ژیانی نێو هەرێمەکەدا (سیاسی، ئابووری، تەنانەت زانکۆکان)؟ ئەوە بێگومان تانەت دوای ئەوەی ڕژێمی بەئس تەپتەپێنی پێکردن و کونەمشکی لەکردن بە قەیسەری؟ گەر پاساوی ئەوە بهێنرێتەوە کە لە کوردستان شارێتی و بینای مەدەرن تەنیونەتەوە، زانکۆی زۆر کراونەتەوە و ئاستی زانستی پێشکەوتووە، هەروەها کورد حاکمی وڵاتی خۆیەتی، لە وەڵامدا دەبێژین: بونیادی هەموو شارەکان بەهۆی هەڵپەی بازرگانیی کوردایەتیچییانەوە شێواوە و فەزای ژیان لە نێویاندا تەنگبەتەوە،

هەروەها بینای نێو شار و گوندەکان بەگشتی نالەبار دروستکراون و
هاوکات دژ بە سروشتن: دژ بە ژیانی مرۆڤن، چونکە لە
دروستکردنیاندا بەزۆریی کەرەسەی چیمەنتۆ و بلۆکی چیمەنتۆ
بەکارهێنراون، ئەم کەرەسەیەش زستانان ساردی و هاوینان گەرمی
گلدەرەوەیە، بۆیە بە سروشتی ناوچەکە، بەمەش بە ژیانی مرۆڤانی
ئەوێ ناگونجێت (گەرچی چیمەنتۆ لە هەندێک ڕووەوە زۆر سوودمەندە)،
کە ئیدی مرۆڤ دەبێت بەردەوام پتر وزە بەکاربهێنێت تا ماڵەکەی
گەرم یان فێنک دابهێنێت (کەواتە لە ڕووی ئیکۆنۆمیشەوە
نەگونجاوە)؛ ئەوجا کاتێک لە سەردەمانی دەوڵەتی دیکتاتۆریی هێشتا
کارای ئێراقدا پزیشک و ئەندازیارانی باش، مامۆستایان و
تەکنیکییانی شارەزا و هتد هەڵدەکەوتن، ئەمڕۆ لە ئاستە گەلێک نزمە
کولتوورییەکەی کوردایەتیی ڕیال□و□ □واڵەتگەرییەک، کەواتە بێ-
مەئریفەییەک، زانکۆکانی تەنیوە کە لە نێویاندا زانایانی باش زۆر
دەگمەنن؛ پاشان کورد لە بنەڕەتدا حاکمی وڵاتی خۆی نییە، بەڵکو
دەسەڵاتگەرایانی عەمیل دەستیان بەسەر ئەو هەرێمەدا گرتووە و تا
ئەمڕۆ کەمترین دەسەڵاتداریی سەربەخۆیان لێن□ بینراوە، بەڵکو تەنیا
ستەمکارانە بەسەر خەڵکی بەردەوام کڕووزاوەی نەوس□ن□وە
زیتبوونەتەوە. لە کۆتاییشدا گەر ئاماژە بۆ گەشەی ڕێژ□یانی
ئاگایی و سەرهاڵدانی ئەدەب و هونەری باش بدرێت، ئەوا دەبێژین، کە
ئەوان پێکڕا بناغەی دیکەیان هەیە، وەک: ئاشنایی بە کولتوورەکانی
خۆرئاوا و گەشەی ئاگایی، ئاڵۆزتربوونی ژیانی کوردەکانی ئیڕاق، کە
لای "هەندێک کەس" بوون بە پاڵهێزی هزرین یان کاری ئەدەبی و
هونەریی باش – ئەمانە پەیوەندییان بە کوردایەتیی ڕیالەوە نییە.
وەلێ ئێمە هێندە ئاسان لە پرسی جاشێتی نابینەوە. ئێمە تەنیا
سەرۆکها□ز و سەرۆکتیرەمان نییە کە ئاوەزمەندانە هەڵوێست وەردەگرن
و بۆ پاراستنی هۆز و تیرەکانیان لەتەک حکومەتی نێوەندیدا کار
دەکەن، بەڵکو موستەشارەکانی هەشتاکانمان هەن کە زۆریان لە
ئەنفالدا بەشدارییان کرد. ئەمانە تاوانباری جەنگن.
سەرەتا پرسێک ئاشکرایە: گەر سیاسەتبازانی شەیدای دەسەڵات، گەر
عەسا بەی خولەچەخماخەیی و هۆزەکی-گوندی، ئەوجا لەپاڵیانەوە هەندێک
سەرۆکچەتە، شەڕیان بۆ خاتری دەسەڵات و سامان هەڵنەگیرساندبایە،
ناکۆکییە نێو-هۆزییەکان نەهێنرانایەتە نێو کوردایەتیی ڕیالەوە،
ئەوسا ئەو هەموو سەرۆکها□زان□ ن□یان□دایە پاڵ حکومەتە
نێوەندییەکان، یان پاڵ ڕژێمی بەئس، و ناچار نەدەبوون بچنە شەڕەوە
لەدژیان. سەرانی کوردایەتیی ڕیال هۆی ئەو شەڕانە بوون. ئەوجا بە
وێرانکردنی گوندەکان و ڕاگواستنی گوندنشینان بۆ نێو شارەکان
کێشەیەک بۆ ئەو کەسانە هاتە ئاراوە کە پێشتر لە گوندەکانیاندا بە

هەر جۆرێک قەوارەیەکی بچووک یان گەورەتری دەسەڵات بوون. کابرایەکی ئاگەزراو کە هەشت کوڕ، پێنج برا و چوار خوشک، شەست برازا و خوشکەزای هەیە و هتد، کوڕانی گوندەکە و دەوروبەریشی ڕێزی لێدەگرن، زۆر ئاسان دەتوانێت ڕێگەی دیکەی دەوڵەمەندبوون بگرێتە بەر، ئەوجا پرسی کەرامەتی مرۆڤ و عیززەتی نەفس لای ئەوی گوندی سروشتی و ئاکار فەرهودچی زۆر سنووردار کاران؛ ئەو ئێستا تەنیا کەسەکی لە ڕیشە هەڵکەنراوە و هاتووەتە نێو شاری ژیان ئاڵۆزترەوە. ئەم کەسانە ئاسان دەبن بە بازرگانی شەڕ، بەمەش ئاسان دەبن بە تاوانبار.

ئاشکرایە دەبێت موستەشاران وەک تاوانبار بە دادگە بدرێن، چونکە دەیانتوانی وازبهێنن، یان گەر بەو ڕێیەوە مەترسی لەسەر ژیانیان چێ ببووایە، ئەوسا دەیانتوانی بە خاووخێزانەوە هەڵبێن بۆ ئێران – وەک دەرهاویشتەی ویژدان و کەرامەتداری. وەلێ ئەوان ڕێگەی ملکەچییان بۆ فەرمانی دەوڵەت هەڵبژارد. سەرباری ئەوە دادبینییەک توندتر لە ئەوان سزای کوردایەتیچییان دەدات: وەک تاوانباری جەنگ، وەک عەمیلی دەوڵەتان، وەک سەبەبکاری ژاربارانی هەڵەبجە و ئەنفالی گەرمیان (و ناوچەی دیکە)، وەک سەرانەسەن لە گوندنشینان، کوشتنی ڕاستەوخۆی دیل و بێگوناهان، هەروەها دەستبردوو بۆ کەرامەتی کەیبانووانی گوندان. ڕەنگە هیچ دادگەیەک نەیتوانبایە سزای مەرگ بەسەر عودەی سەددام حسێندا بسەپێنێت، سەرباری ئەو هەموو تاوانە کە ئەنجامی دان، چونکە باوکی تاوانباری سەرەکی بوو کە کوڕە بێگوناهەکەی لە زارەکییەوە فێری ئەشکەنجەدان و کوشتنی دیل کرد، تا پێی ڕاهات و بوو بەو تاوانبارە ناسراوە. ڕەنگە دادگەیەک حوکمی زیندانیی هەمیشەیی لە نەخۆشخانەیەکی پسیکەیی بەسەردا بدایە. بەبێ هیچ گومانێک دادگەیەک حوکمی موستەشارانی تاوانبار و کوردایەتیچییان هەر ئەوها دەدات: سزای ئەوانەی یەکەم سووکتر دەبێت لە هینی ئەوانەی دووەم!

پەراوێز

(1) ئەمە لە بواری کاری کولتووریدا دەتوانین تەریبێکی سەرنجڕاکێش بۆ خۆگەرایی پیاوی کورد لە کایەی سیاسەتدا ئاشکرا بکەین: هەر یەکەی دەزگاکانی پەخش و وەرگێڕان پەیڕەویی شێوەیەکی ڕێنوس دەکات و دەیەوێت ئەوەی خۆی "بسەپێنێت"، بەبێ ئەوەی بەرپرسانیان لە ئاگایی بەرژەوەندیی گشتییەوە پێکەوە دابنیشن و هەوڵی ڕێککەوتن لەسەر ڕێنووسێک بدەن کە بێگومان گەرچی چارەسەرێکی سەرجەمی نییە،

وەلە لەبەر ئەوەی بەیاری چەند گرووپێکە، ئەوا هیچ نەبێت جۆرێکی خاڵبەندی و ڕێنوس لە نووسیندا دەکەن بە باو. لێرە "من خۆم" لە پێشینەی چالاکبوونی کولتووریدایە، هاوشێوەی پیاوەکانی نەو سیاسەت کە خۆیان و دەسەڵاتیان لە نێوەندی کردارەکانیاندا دادەنێن.

(2) دەبێت "سەرۆک" یان "بەرپرسی یەکەم"ی پارتێک چەند نزم، بازاڕی، بێئەتەرێتی، کەواتە ناسەرۆک / ناسەرکردە بێت کە بە جنێوی دایک یاخود ژن "ئاوا و ئاوا"، یان بە وەشاندنی گۆچان، ڕەفتار لەتەک بەرپرسانی دیکەی پارتەکەیدا بنوێنێت؟

(3) ڕۆژێک گەنجێکی دەرچووی بەشی کوردی کە لە سلێمانی کاری شۆفێریی دەکرد، هەڵیگرتم و پاشان وەک نەفەر لەگەڵیدا کەوتمە گفتوگۆ. کوڕە بۆی باس کردم: "مامۆستایەکمان، دکتۆر ...، ڕۆژێک پێی گوتین: ئیدی پێویست ناکات کەس لەبارەی بەکەس (ناوی هەڵبەسقانەکەمان بەئەنقەست گۆڕیوە) تۆژینەوە بنووسێت، چونکە من هەموو کارەکانم بە تۆژینەوەی دکتۆراکەم تەواو کردووە، کەواتە هیچ نەماوە لەبارەی بەکەس بگوترێت".

(4) لەم پەیوەندییەدا گەلێک جێی سەرنجە کە کاتێک مارکس ڕێزێکی زۆری بە بۆرژوایانی خاوەن فابریکە دادەنا (ئاخر بەرخەرانی ئەو سیستەمی سەرمایەگەرییە بوون کە مارکس پێکەوە لەتەک ئەنگلسی هەڤاڵ و هاوڕێیدا لە مانیفێستەکەیاندا بە هەڵهەڵە پێیدا هەڵدەدەن، ئەویش چونکە هێزی هەرگیز نەبینراوی مرۆڤییانەی "بەرداوە" / "ئازادکردووە")، ئەوا بە پێچەوانەوە بەڕێوەبەرانی (بە زمانی ئەمڕۆ: مەنەجەرانی) فابریکەکانی وەک مەترسی دەبینی، چونکە لە لایەک لە خزمەتی خاوەن فابریکەکاندا بوون و لە لایەکی دیکەوە خۆیان بەسەر پرۆلیتاریاوە دەبینییەوە.

(5) نەوشیروان مستەفا لە نزیکەوە عوسەی ئامەی دەناسی، کە بە هیچ شێوەیەک تاکە نموونەیەک نییە، تەنانەت زۆر لە سەرانی "کۆمەڵە" سەر بە خوێندەوارانی خولەچەخماخەیی بوون. ئەمڕۆش لە مەکتەبی سیاسی و سەرکردایەتیی هەردوو پارتی دەسەڵاتداری "یەکێتی" و "پارتی"دا گەلێک عەسابەی خولەچەخماخەیی وەک ئەندام هەن.

کتێبی پرسیارەکان.. نووسینی: پابلۆ نیرۆدا.. وەرگێرانی بۆ کوردی لە سویدییەوە: بەکر ئەحمەد

نووسینی: پابلۆ نیرۆدا
نیگارکێش: پالۆما ڤالدیڤیا
وەرگێرانی بۆ سویدی لە ئیسپانییەوە: هاننا نۆدرێن هۆک
وەرگێرانی بۆ کوردی لە سویدییەوە: بەکر ئەحمەد
چاپخانەی: تاستێن 2023

پێشەکییەکی کورت:

نیرۆدا ناوێکی ناو ئەدەبیات و شیعرە و بۆ خوێنەری کورد نەناسراو نییە. ئەو یەکێکە لە وەرگرانی خەڵاتی نۆبێل و لە ساڵی ١٩٧٣ دا کۆچی دوایی کردووە. سێ مانگ بەر لە مردنی ، “کتێبی پرسیارەکان” بڵاودەکاتەوە. بەرهەمێک کە لە ٧٤ شیعر و ٣٢٠ پرسیار پێک هاتووە.
لە سێپتەمبەری ئەمساڵدا، ئەم بەرهەمە وەردەگێردرێتە سەر زمانی سویدی. بەڵام نەک وەرگێرانی کۆی هەموو پرسیارەکانی ناو کتێبەکە، بەڵکو وەرگێرە سویدییەکە 70 دانە لە پرسیارەکان هەڵدەبژێرێ. لەم وەرگێرانەی منیشدا، دوو دانە لە پرسیارەکان لابراون. ئەویش لەبەر ئەو هۆکارە سادەیەی کە هەرچیمکرد، نەمدەتوانی بەو شێوەیە وەریبگێرم کە شایەنی تێکستە کورتە سویدییەکەی بێت.
سەرنجراکێش ئەوەیە ئەم شیعرانەی کە لە شێوەی پرسیاردان، بۆ منداڵانێکی شەش تا نۆ ساڵە نووسراون. بەڵام بەوەی فەنتازیایەکی قوڵ و فەلسەفی جەوهەری پرسیارەکانی ئەم کتێبە پێکدەهێنێت، پرسیار و شیعرەکانی ئەم کتێبە دەکاتە یەکێک لە جوانترین بەرهەمەکانی ئەو.
نیرۆدا لەم پرسیارانەدا، لە ڕێگای شیعرەوە، دەچێتە ناو ئەو مەملەکەتە پڕلە فەنتازیایەی کە لە منداڵەدا شەپۆلدەدات و پرسیارە وجودی و فەلسەفییەکانی ئینسان دەخاتە بەردەست. بۆ کەسێک کە دەربڕینی “پرسیار بۆ منداڵان لە زمانی شیعرەوە” دەبیستێت، پێویست ناکات بڕیارێکی بەپەلە بدات بۆ ئەوەی بەهانەیەک بدۆزێتەوە تا ئەم کتێبە نەخوێنێتەوە.

ئینسان ئەگەر لەو تەمەنەیشدا نەبێت کە شیعرەکانی ئاڕاستەکراوە، دەکرێ دەست بە داوێنێ منداڵی ناو ناخی خۆیەوە بگرێ و لە چاوی ئەوەوە گەشتێک بە ناو ئەم پرسیارانەدا بکات. ئەوەی کە نیرۆدا لەم نووسینەدا کردووویەتی، هەر هەمان شتە.

هاوکات من تووشی ڕاچلەکاندنێکی گەورە بووم لە خوێندنەوەی ئەم کتێبەدا. بێ هیچ دوو دڵییەک دەتوانم بڵێم ئەم پرسیارانەی ناو کتێبی پرسیارەکان، یەکێک لە کارە ناوازەکانی ئەوە.

لەم پرسیارانەدا، نیرۆدا زمان دەداتە کیسەڵ و گوڵ و ئەستێرە و لە هیچ جێگایەکیشدا بەشوێن وەلامەوە نییە. رەنگە ونبوونی وەڵام بەهێزترین پەیامی ئەم کۆمەلە پرسیار و شیعرانە بێت بە تایبەت لە زەمەنێکدا کە پرسیارەکان کەمن و وەلامە حازربەدەستەکانیش زۆرتر.

پێشکەشکردنی ئەم وەرگێرانە بە بێ نیگارە سەرنجڕاکێشەکانی "پالۆما ڤالدیڤیا"، بە بڕوای من، وەک پێشکەشکردنی کارێکی ناتەواو وایە. کەموکوڕییەک کەمن ناتوانم پڕی بکەمەوە. تابلۆکەی سەرەوە، یەکێک لە وێنەکانی ناو کتێبەکەیە.

ئەگەر نیرۆدا سەرکەوتووانە ئەم پرسیارە سادە و پڕمانایانە بە جدێڵێ، ئەوا نیگارە ڕەنگاورەنگەکانی "پالۆما"یە کە لە ڕیگەی رەنگ و وێنەوە ئەو کەشە فەنتازیئامێزە دەسازێنێ کە پرسیارەکان پیویستییانە. بەڵام وێنەکان تایبەتن بە کاری هونەری نیگارکێشێک و لە رێگای نێتەوە دەکرێ ئینسان دەستی بە هەندێکییان بگات. بەلام بۆ چاپکردنەوەی لە بەرگێکی کوریدا، خەرجێکی ئابووری دەوێ، کەمن لە توانای هەڵسووراندنیدا نیم.

پرسیارەکان:

بۆ کەندەلان، هێندە چرچ و لۆچی هەیە
ئەوەندەش کون؟

ئایا زەوی وەک زیکزیکە، بۆ موزیکی ئاسمان دەچڕێ؟

کێ لە شادیدا ترەکا وەختێک رەنگی شین پەیدا بوو؟

چی گڕکانی قەڵسکردووە
تا ئاور و تووڕەیی خۆی وا باتە دەر؟

ئەو فرمێسکانەی هێشتاکە نەرێژراون
لە دەریاچە گچکەکاندا، لە چاوەڕوانی ڕژاندان؟
یاخود دەبنە ئەو ڕووبارە نادیارانەی
دەرژینە ناو، جۆگەکانی خەفەتەوە؟

بە زاری بێ سەرچاوەوە، لەگەڵ کامە ئەستێراندا
ڕووبارەکان دێنە پ□یقین؟
گەر ڕووبار هێندە شیرینە
دەریا ئەو هەموو خوێیەی خۆی لە کوێ دێنێ؟

وەختێک دەریا دەبینمەوە، دەریاش هەمان هەستی هەیە
یان وا ناکات؟
بۆ شەپۆلان هەمان پرسیار دەکەنەوە
وەختیک من لێیان دەپرسم؟

ناوەڕاستی دەریا کوێیە
بۆ شەپۆلان بۆ وێ ناکشێن؟

چۆن دووچەرخەیەکی جێهێڵراو
ئازادی وەردەگرێتەوە؟
چۆن بتوانم بۆ کیسەڵێ بگێڕمەوە
لەرۆیشتندا بە هێواشی ، لەو باشترم؟

بە کام ڕاستی و لەسەر کامە ناڕاستییە
باران فرمێسکی شادی خۆی دەبارێنێ؟
برنج ل□ بەرانبەر کێدایە
بەو گشت دانە سپیەیەوە پێدەکەنێ؟
بۆ کێڵگەکان دەدەنە قاقای پێکەنین
وەختیک ئاسمان بێرەنگ دەگری؟

قیتارێکی وەستاوی ژێر لێزمەی باران
دیمەنێکی خەفەتاوی وەکو ئەمەت، لە کوێدا بۆ پەیدادەکرێ؟
بۆ دەبێ کرمی ئاوریشم
ژیانی خۆی ، لە بەرگی پارچەقوماشدا بەسەربەرێ؟

هەڵۆ چنگی لەچی گیرکات
وەختێک لەسەر هەور ڕادەکشی تا کەمێک بحەوێتەوە؟
چۆنە هەور هێندە دەگری
هاوکاتیش ئەو، لەگەرمەی شادی خۆیدایە و پۆزلێدەدا؟
ئەرێ بەڕاست، دووکەڵ لەگەڵ هەورا دەدوێ؟

بۆ درەختان ڕووتدەبنەوە کاتێک چاوەڕوانی بەفرن؟
دەکرێ گەڵا لە زستاندا
بە نهێنی لەگەڵ رەگدا، ژیانێکی دیکە بژی؟

مانگی چواردە، بالیفە پڕ لە ئاردەکەی
لە چ شوێنێکدا دادەنێ؟

ئەی ڕەگەکەن چۆن بزانن
دەبێ ئێستا سەردەربێنن، تا سەر لە رووناکی بدەن
تا بە گوڵ و هەموو رەنگەکانیانەوە
سلاوێک لە هەوا بکەن؟

بۆچی درەخت
شۆخ و شەنگی رەگەکانی حەشاردەدا؟

شوێنێک هەیە بۆ چەند دڕکەکێوییەکی تر؟
پرسیارێک بوو لە گوڵەباخی کێویان کرد؟
پەرەی گوڵ چی پێیە بیڵێ
وەختێک بەهارچ□د□کا؟

لە قوڵایی پایزەوە
گوێت لە زرمەی رەنگی زەردە چۆن زرمەی دێ؟
گەر گشت زەردیی کۆتای بێت
ئەی نان لەچی دروست بکەین؟

چی بە زاری ئەلماسە سوورەکاندا هات
وەختێک شیلەی هەناریان دی؟
تۆ دەزانیت چی زۆر سەختە
چنینەوە و هەڵگرتنی میوەکانە؟

ئایا پەپوولە دەبێتە ماسی بال□دار
وەختێ دەمرێ و رۆحی لەشەقەی بال□د□دا؟

بۆ کەس بە هەلیکۆپتەرەکان ناڵێ
چۆن بتوانن هەنگوینی دڵی خۆر بمژن؟
ئەگەر مێش بیتوانیبایە هەنگوینی خۆی بەرهمبێنێ
دەکرا هەنگەکان توورە بن؟

پرتەقالەکانی سەردار، چیدەکەن لەگەڵ یەکتردا
تا خۆریان وەک یەک بەرکەوێ؟
کێ خۆر بێداردەکاتەوە
وەختێک لەسەر تەختی خەوە گڕدارەکەی ڕاکشاوە؟
نەتزانیوە، وەختێ داری سێو گوڵدەکا

بۆ ئەوەیە وەک سێو بمرێ؟

چی بەو کولیلکەیە دەڵێن
وەختێ بەرێی کۆچی باڵنداندا دەفرێ؟
ئەوە کام باڵندەیانە
دەبێتە سەرکردەی کۆچیان؟

پەرەسێلکەکان درەنگ دێن بۆ قوتابخانە
تۆ بڵێی وا بێ، بەرلەوەی بێن
نامە ڕوونە شووشەییەکان لە ئاسماندا دابەش بکەن؟

چیت لەو پشتە قەموورەتدا حەشارداوە؟
وشترێک وای بە کیسەڵ وت.
ئەی تۆ لەگەڵ پرتەقالدا چی باسدەکەی ؟
کیسەڵ وای وت.

پێت وانییە وشترەکان
لە کۆپارەی سەرپشتیاندا، تیشکی مانگیان هەڵگرتبێ؟

ڕووی نەداوە هەندێک جاران
کە وشەیەک وەکو مار پێچ لە خۆی دەدات؟

ژمارەی چوار، هەمان چوارە بۆ هەموومان؟
ئەی حەوتەکانیش هەرواهین؟
کە زیندانی، خەو بە ڕووناکییەوە دەبینێ
ئایا هەمان رووناکییە لە تۆ دەدا؟

بۆ پێنجشەممە نایەوێ دوای هەینێ بێت؟
تەمەنی ن□ۋ□مبەر چەندە؟
مانگی نێوان دیسیمبەرو جانیوەری ، ناوی چییە؟

ب□ ک□ناوی شەو
بەو هەموو کوونەی ناویەوە، بەم ناوەدا دەخولێتەوە؟
بۆ بە مەرەکەبی نەبینراو دەنووسین
کاتێ وەختی تاریکی دێ؟

ئەو سەعاتەی لە خەونەکانتا لێدەدا
دەکرێ لە کوێ پەیدا بکرێ؟
ئەو خەونانەی نایەنە دی، چییان لێ دێ؟
دەچنە خەونی ئەوانەوەی کە کەسانی دی دەیبینن؟

لە چ جێیەک ، کەلکەزێرینە دوایی دێ؟
لە رەحتدا یاخود لەو دیوی ئاسۆوە؟

دەتوانم لە پەرتووکەکەی خۆم بپرسم
کە بە راستی خۆم نووسیومە؟

دەستگرتن بە مێژووی ئەوانیتر!.. سەدیق سەعید ڕواندزی

سەرنجێک لە بارەی وتارێکی عەبدوڵا عەباس

بەرلەوەی باسی ڕوانگە، وەک بزووتنەوەیەکی شیعری نوێ ودەرکەوتەیەکی نوێ لە مێژووی ئەدەبی کوردی و شیعری کوردی لە قۆناغی هەفتاکان بکەین، سەرەتا دەبێ بگەڕێینەوە بۆ ئەو زەمینە کولتووریی و سیاسییەی کە ڕوانگەی تیادا دروست بوو، چونکە هەموو بزووتنەوە و مانفێستێکی ئەدەبی، دەرەنجامی کۆمەڵێ فاکتێکی خودی و بابەتین و دەرچوونێ لەو واقیعە باوەی بوونی هەبووە. ئاشکرایە، ڕوانگە لە ژێر کاریگەرییەتی بزووتنەوەی شیعری عەرەبی و ئەو گۆڤارانەی ئەو کات دەردەچوون و لە پەیوەندی بەو کێشە ئازادەی لە دوای ڕێککەوتننامەی ئازاراوە هاتە ئاراوە دروست بوو. چەند شاعیر و چیرۆکنووسێک لە سەرەتای هەفتاکاندا، بە مەبەستی گڕو تیندانێکی نوێ بە ئەدەب و شیعری کوردی و هەنگاونان بەرەو نوێخوازی، بەیاننامەی ڕوانگەیان ڕاگەیاند و دواتر گۆڤارێکیشیان بەو ناوەوە دەرکرد. بێگومان ڕوانگە، کە کەسانێک بە هەڵکەیەکی پیسی هەڵنەهاتوو ناوی دەبەن، ڕەنگە نەیتوانیبێت گۆڕانێکی ڕیشەیی لە بونیادی شیعری کوردی لە ڕووی فۆرم و ناوەڕۆک و زمان و جیهانبینییەوە بێنێتە ئاراوە، بەو مانایەی هاوشێوەبوونێک لە شیعرەکانی گرووپی ڕوانگە و قۆناغی پێشووتر و دواتری ڕوانگەش، لە ڕووی زمان و جیهانبینییەوە هەیە، بەڵام خواستی ڕوانگەییەکان، گەورەتر بوو لەوەی هەر تەنها لە نوێخوازی شیعری کورت بکرێتەوە، بەڵکو ئەوا بڕوایان بە جۆرە یاخیبوونێکی دیکە و گۆڕانکارییەکی

ک□م□□ای□تی و کولتووریی و ئایینی گ□ور□ ه□بوو، ک□ کاریان ل□س□ر دوورک□وتن□و□ ل□ ئ□ق□ی□تی باو، ب□وا ها□نان ب□ ماف□کانی ژن و □یف□□مکردنی ک□م□□گ□ و ئازادیی□ ک□سیی□کان و ن□مانی ئ□و □□ه□ند□ □□مانسی و □یالیزمیی□ د□کرد□و□، ک□ و□ک م□د□ک ل□ شیعری ئ□و کات بوونی ه□بوو، ب□ ئاراست□ی یاخیبوون و ک□م□□گ□ی□کی پ□شک□وتووتر. ب□ی□ش□ ل□ دوای □اگ□یاندنی □وانگ□، م□لاو سیمبول□ ئایینیی□کان ک□وتن□ دژای□تی ئ□و گرووپ□ و و□ک شاعیری ن□مر ش□رک□ ب□ک□س ل□ نووسین□کانیدا باسی د□کات، ئ□گ□ر فر□نس□ ه□ریری فریایان ن□ک□وتبای□، ئ□وا دوور ن□بوو ب□ م□رگی خ□یان ت□واو ب□ت. ئ□م□ مانای وای□، ل□کدان□و□ی□کی دیک□ ل□ د□ر□و□ی شیعر و ئ□د□بیات ب□ □وانگ□ و دام□زر□ن□رانی کراو□. و□ک ش□رک□ ب□ک□ش ل□ پ□ش□کی کت□بی ه□ر س□ ژمار□ی □وانگ□ ک□ د□زگای س□رد□م چاپی کردوو□ د□□□ت:(

[illegible]

[illegible] :(قوتابخان□ی ئ□م□، قوتابخان□ی ن□ت□و□ و ژیان□، قوتابخان□ی □ان□و□ستان□ ل□ بزووتن و پ□شک□وتن، قوتابخان□ی ه□□چوون و یاخیبوون□ ل□ □ووی ه□ر ک□ت و زنجیر□کدا، ک□ بی□و□ت ب□رل□ ت□قینی کانی ئاواتی ل□ بن ن□هاتووی ئ□د□بیمان بگر□ت ن□ گرتنی و□ن□ی ف□ت□گرافی و ن□ فرم□سک □شتنی □□مانتیکیی□کان□)

[illegible]

[illegible]

□□□□□□□□□□□□□*) ب□مەش گرووپی ڕوانگە، شیعر لە دەرەوەی ئەو فۆڕمە شیعرییە دەبینێت، کە هەرتەنها ڕەهەندێکی ڕۆمانسی و فۆتۆگرافی سادەی ه□ بێت، بەڵکو شاعیر دەبێ یاخیبوو، ڕۆشنگەر و جەنگاوەرێک بێت، لە دژی نەریت و ئەقڵیەتی دواکەوتوو، هەموو ئەو کۆت و بەندانە تێکبشکێنێت، کە دژ بە ئازادییەکانی مرۆڤن. بێگومان لە ڕووی مێژوویی و دیکۆمێنتارییەوە، ئەوە ساغبۆتەوە کە دامەزرێنەرانی ڕوانگە هەریەک لە(جەلالی میرزا کەریم، شێرکۆ بێکەس، کاکە مەم بۆتانی، حوسێن عارف و جەمال شارباژێر) ین. هەموو مێژووی نووسراو و سەرزارەکی ئێمە، ئەوانە بە پێشڕەوانی ڕوانگە دا ئەنێت و لە بەیاننامەی ڕوانگەشدا ناویان هاتووە ***. بۆیە ئەمە بۆتە مێژووێکی نەگۆڕ و دیار لە مێژووی قۆناغەکانی شیعری کوردیدا.

کە چی دوای پەنجا ساڵ لەو مێژووە، تازە (عەبدوڵا عەباس) لە وتارێکیدا کە لە گۆڤاری (وانەر) بڵاوکراوەتەوە، دێت و دەیەوێت گومان لەو مێژووە بکات و مێژووێک لە سەر پشتی ئەو نووسەرە دیارانە بۆ خۆی دروست بکات. وەک ئەوەی بیەوێت مێژووێکی نوێ بنووسێتەوە. وتارەکەی ناوبراو، وێرای ئەوەی هیچ بەڵگە و ئەرگۆمێنتێکی بڕواهێنەری تێدا نییە، هاوکات گومانکردنیشە لە دامەزرێنەرانی ڕوانگە و خۆ بە پاڵەوان نیشاندانی گرووپەکەیە.

هەتا ئێستا، بەلایەنی کەمەوە لەو هەموو کتێب و وتارە بێ شومارا نەی من لە بارەی ڕوانگە خوێندوومنەتەوە، لە هیچ شوێنێک باسی ئەو بەڕێزە وەک یەکێک لە دامەزرێنەرانی ڕوانگە ناکرێت. عەبدوڵا عەباس، کە نەوەی دوای ڕاپەڕین نایناسن و خۆشی هەتا ئەم ساڵانەی دوایی لە بەغدا ! هەر لە ڕۆنامەی هاوکاری بووە، ئاگاداری مێژووی ئەدەبیاتی کوردی دوای ڕاپەڕین نییە، کە چۆن نووسراوەتەوە و کێن و کامانەن دامەزرێنەرانی ڕوانگە، کە ناویان وەک شاعیر و چیڕۆکنووس دێت و بزووتنەوەی ڕوانگەیان ڕاگەیاندووە. مێژووی ڕوانگە و دامەزرێنەرانی، دیار و ساغکراوەیە کە کێن، ئیدی خۆ بە پاڵەوانکردن و دەستگرتن بە مێژووی ئەوانیتر لە پێناو دروستکردنی مێژووێک بۆ خۆت، ناتوانێت بڕوا پێهێنەر و لۆژیکی بێت، بە تایبەتیش ئەگەر ئەو هەوڵدانە لە ڕووی مێژووییەوە بێ بەڵگە و

ئەرگۆمێنت بێت و پشت ڕاستکراوە نەبیت. نازانم دوای پەنجا ساڵ، بۆچی ئەم بەڕێزە تازە دێت دەیەوێت ئەو مێژووە بشێوێنیت؟ کە هیچ کام لە نەمران (شێرکۆ بێکەس، جەلالی میرزا کەریم، کاکە مەم بۆتانی) لە ژیاندا نەماون، کە دڵنیام ئەگەر ئەوان بمابان، قسەیەکی تر و هەڵوێستێکی تریان دەبوو. بە داخەوە لەم ساڵانەی دواییدا، هەوڵدان بۆ خۆ بە پاڵەوانکردن و سڕینەوەی مێژووی ئەوانیتر چ لە ڕووی سیاسی، چ لە ڕووی ئەدەبی بێت، بۆتە نەریتێکی خراپ لە نێو ئێمەدا، بەو مانەیەی باسی کەسێک دەکرێت کە خۆی لە ژیان نەماوە، تا دەرفەتی وەڵام و بەرگری لە خۆی هەبێت. بەمەش ئێمە لە بەردەم گوتنێک داین، کە مافی خۆمانە گومانی لێ بکەین و بە ناڕاستی بزانین. نووسەر لەو وتارەیدا، هیچ ئەرگۆمێنتێکی نووسراو ناخاتە ڕوو، کە پشتڕاستی ئەوە بکاتەوە کە ئەویش ڕۆڵی هەبووە لە دامەزراندنی ڕوانگە. تەنێ پشت بە گێڕانەوەی زارەکی و یادەوەری دەبەستێت، ئەمانەش کەمێکی مێژووی نووسراو ناکەن و نەک هەر پشتیان پێ نابەسترێت، بەڵکو زۆر لە خەڵکی بە هەڵبەستراویشی دەزانن. عەبدوڵا عەباس لە نووسینەکەیدا، باس لەوە دەکات کە جەلال، نەهاتۆتە ژێرباری پێشنیارێکی ئەو، کە وتوویەتی بەیاننامەیەک ڕابگەیەنن، کەواتا پرسیار ئەوەیە، بۆچی پێشنیارەکەی ئەوی ڕەت کردۆتەوە، بەڵام ئامادەبووە لەگەڵً شێرکۆ و کاکە مەم بۆتانی واژۆی بەیاننامەکە بکات و ڕایبگەیەنێت؟ ئەمە مانای وایە هەر لە بنەڕەتەوە شتێک نەبووە بە ناوی نوێکردنەوە و بەیاننامەی شیعری و ڕوانگە، تا ئەو کاتەی ئەو گرووپە ڕوانگە ڕا دەگەیەنن و خۆیان وەک دامەزرێنەرانی ڕوانگە دەناسێنن. لە کۆتاییدا دەڵێم دوای ئەو هەموو ساڵە لە ڕوانگە و مردنی بەشێکی زۆری دامەزرێنەرانی، ئەو مێژووە بە گێڕانەوەیەکی زارەکی نە نوێ دەکرێتەوە نە دەسڕێتەوەش، مێژوو ئەوەیە کە ڕوویداوە نەک ئەوەی کە ئێمە دەمانەوێت، کەسانێک هەن مێژوو دروستی کردوون، کەسانێکی دیکەش دەیانەوێت مێژووێک بۆ خۆیان دروست بکەن، نووسینەکەی عەبدوڵا عەباس لە جۆری دووەمە، چونکە هیچ لۆژیکێک لەوە دانییە دوای پەنجا ساڵ زیاتریش، تازە بێیت لە بارەی مێژووی قۆناغێکی ئەدەبی ئێمەوە بنووسیت و گومان بکەیت، کە بۆتە مێژوویەکی نووسراو، ئەرگۆمێنتکراو و چەسپاو لە مێژووی ئەدەبیاتی کوردیدا. تازە ئەو نووسەرە پێی خۆش بێت یان نا، کەس بە دامەزرێنەری ڕوانگەی نازانێت، بۆیە باشتر وایە دەست بە مێژووی ئەوانیتر نەگرێت! بێگومان حیکایەتی بارەبەر و گوێدرێژەکەش کەمێکی ناکەن، وەک ئەوەی ئەو لە نووسینەکەیدا بە لێدان لە ڕوانگەییەکان هێنیویەتیەوە کە نازانم چۆن بوێری ئەوەی هەبووە، ئەم باسە بە مانایە تێکەڵ بە نووسینەکەی بکات.

سەدیق سەعید ڕواندزی

- پەراوێز: هەرسێ ژمارەی گۆڤاری ڕوانگە، کتێبی چاپکراوی دەزگای سەردەم زنجیرەی 572 سالی 2011.
- ئەم بابەتە لە ژمارە (137) ی پاشکۆی هزر و هونەری ڕۆژنامەی خەبات، ڕۆژی 24/8/2023 بڵاوکراوەتەوە.

ڕوونکردنەوەیەک:_ ئەم وتارەی ئێمە، وەک وەڵامێک بوو بۆ وتارێکی عەبدوڵا عەباس، کە لە ژمارە هەشتی گۆڤاری سەنگینی (وانەر) بڵاویکردەوە. نووسەر لەو وتارەیدا دوای پێنجا ساڵ تازە دەت دەیەوێت لە ڕێگەی هەڵگێڕانەوەی مێژوو، خۆی بکاتە پاڵەوانی دروستبوونی ڕوانگە. دوای ئەم وەڵامەی ئێمە، نووسەر بە کتێبێکی بچووک بەناوی (ڕوانگە ناوی زل و دێی وێران) وەڵامی ئەو نووسینەی منی داوەتەوە. بێگومان من کتێبەکەی مامۆستام بینیوە، لە بەر سەرقاڵبوونمان بە کتێبێک لە بارەی پێشەوی شاعیرەوە، دەرفەتی ئەوە نییە وەڵامی ئەو کتێبەی بدەینەوە، بەڵام لە ئایندەدا، وەڵامی کتێبەکەی بە کتێبێک دەدەینەوە، بۆ ئەوەی بیسەلمێنین کە ئایا ئەو کتێبەی نووسەر، بەڵگەیە بۆ ئەوەی لە دامەزرێنەرانی ڕوانگەیە یا نا؟

شەڕی ئیسرائیل و حەماس بەرەو ململانێیەکی فرەجەمسەریی.. پارێزەر/ فەرمان محەمەد

شکست لە ئۆکرانیا و شکستێکی دیکە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ڕەنگە دوا بزماری تابووتی ئیمپراتۆریەتی ئەمریکا بێت. ٧ی ئۆکتۆبەر سیاسەتی ناوچەکە و ستراتیژیی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی گۆڕیی. ئەم گۆڕانکارییە لە سیاسەتدا دەنگدانەوە و کاریگەریی دوور مەودای دەبێت لە سەرانسەری جیهان، کە لە ئەنجامدا ناکۆکییەکان دەچنە ناو قۆناغێکی نوێوە، هەر ئەمەش کە مەترسییەکانی هەڵکشانی شەڕێکە

بەشێوەیەکی بەرچاو زیاد دەکات، شەڕێک کە لەوانەیە بەرەو دەرەوەی غەززە بکشێت.
ڕاکێشانی وڵاتانی دیکە، جیهان بەرەو شەڕێکی ناوچەیی و جیهانیی دەبات، کە لێکەوتەکانی بۆ ئەمریکا و ئیسرائیل بەتایبەتیی و جیهان بەگشتیی کارەساتبارتر دەبێت. بەشداریکردنی ڕاستەوخۆی ئێران لە شەڕەکەدا یان بە بڕیاری خۆی یان بە هەڵبژاردنی ئیسرائیل بۆ لێدانی ئێران؛ سیناریۆیەکی چاوەڕوانکراوە، لە گۆڕینی ململانێی ئێستا بۆ ئاگرکەوتنەوەیەکی سەرتا پاگیر.
ئەو وێنە ناشرینانەی کە لە هێرشە دڕندانەیەکەی سەر غەززە بەرهەم دێن، پێدەچێت بە تووندیی سنووردارکردنی دانوستانی ئاشتیی عەرەبیی-ئیسرائیل بێت تەنانەت لەگەڵ شازادەی جێنشینی سعوودییە، کە زۆرترین خواست و بەرژەوەندیی کەسیی لەگەڵ ئیسرائیلدا هەیە. بەپێچەوانەی فەرمانڕەواکانیان، هاودەنگیی لەگەڵ فەلەستین لەنێو گەلانی عەرەبدا بە زیندوویی ماوەتەوە، تەنیا دوو لەسەتی گەنجانی سعوودیی پشتگیریی لە ئاساییکردنەوە لەگەڵ ئیسرائیڵ دەکەن.
ئەگەر ئەمریکا بەردەوام بێت لەشێوەی نابەرانبەریی ئێستایی ئیسرائیل-حەماس، ئەوە ئەگەری دایساندنی ئاگرێکی گەورە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست چاوەڕوانکراوە، ئەوە نەک هەر لەڕووی سەربازیی و دیپلۆماسییەوە ئەمریکا لاواز دەکات، بەڵکوو چین و ڕووسیا وەک زلهێز بەشێوەیەکی بەرچاو بەرز دەکاتەوە. هەموو جیهانی موسڵمانان لایەنگری چین و دژی ئەمریکا دەبن، ئەمەش ڕەنگە ببێتە هۆی داشکانی دۆلار و کۆتایی هاتنی پترۆدۆلار، کە ئەمەش بە واتای کۆتایی هاتنی هەژموونی ئەمریکایە لە ناوچەکەدا.

ئاڵۆزتربوونی دۆخی جەنگ

بەلەبەرچاوگرتنی شکستە گەورەکە، بە تایبەت بە دەزگەی هەواڵگریی ئیسرائیل، کە پێشبینیی هێرشێکی لەم جۆرەیان نەکردبوو، نەک هەر بە تەواویی لە تاریکییدا بوون سەبارەت بە پلانەکان، بەڵکوو دیارە پێیان وا نەبوو هیچ شتێکی ئا لەم شێوەیە لەڕووی سیاسییەوە مومکین بێت، وا دەکات کە ئیسرائیل دڕندانەتر مامەڵە بکات کە ڕۆژانە گەمارۆ و قەیرانی مرۆیی لە غەززە بەرەو خراپتر و مەرگەساتتر هەنگاو دەنێت، چونکە ئیسرائیل ڕۆژانە چەندین هێرشی ئاسمانیی بە سەر هاوڵاتیانی غەززە ئەنجام دەدات. هاوکاتیش هێرشی زەمینیی مەترسیی شەڕەکەی زیادتر کردووە و زیاد لە دوو میلیۆن فەلەستینیی لە مەترسییەکی گەورەدا دەژین. نیگەرانییەکان لە زیادبووندان، چ لە ناوچەکە و چ لە ئاستی نێودەوڵەتیی، کە جەنگەکە ئەگەری زۆرە فراوانتر بێت. بەپێی بەرپرسانی ئیدارەی

بایدن، پلانی نائاسایی ئامادە دەکەن بۆ جێهێشتنی زیاتر لە ٦٠٠ هەزار ئەمریکیی کە لە ئیسڕائیل و لوبنان دەژین.

ڕاکێشانی ئێران بۆ جەنگەکە

پرسیارەکە ئەوەیە، کە ئاخۆ ئێران بۆ نێو سیناریۆکە پەلکێش دەکرێت، کە پێگەی زلهێزی ناوچەکەیە؟

تەنیا دوو ڕێگە هەیە، کە ئێران بتوانێت شەڕەکە بەرەو ئیسڕائیل ببات: بەشێوەی وشکانیی و بالیستیی. ئەمە ڕوونە کە ئێران دوژمنێکی سوێندخواردووی ئیسڕائیلە. هاوکات کۆمەڵێک گرووپی چەکداری ژێر هەژموونی خۆی لە ناوچەکەدا دامەزراندووە و ڕاهێنانی پێکردوون، چەکداری کردوون و بەردەوامیش لە پشتیوانیکردنیاندایە. گەورەترین و ناسراوترینیان حزبوڵڵای لوبنانە، جگە لەمە لە ڕێگەی پرۆکسیەوە لە عێراق، سووریا و یەمەنیشدا ئامادەیی هەیە. بۆیە ئێستا ئێران لە جەنگی بەوەکالەتدایە و هەر جۆرە ئەگەرێکیش بۆ پەلکێشکردنی ڕاستەوخۆی، ئەوە ئێستا ئەگەرەکە، تەنەنەت دەتوانین بڵێین ئەستەمە.

مەترسییەکانی فراوانبوونی ئەم شەڕە بۆ دووبەرە لەگەڵ لوبنان و سووریا

نیگەرانییەکان لە زیادبووندایە، کە شەڕی ئێستای نێوان ئیسڕائیل و حەماس دەتوانێت فراوانتر بێت بە کردنەوەی بەرەی دووەم لەسەر سنووری باکووری ئیسڕائیل لەگەڵ لوبنان، چونکە لوبنان وەک مەترسیدارترین بەرەی دووەم دەناسێندرێت. بەڵام لەشکرکێشییەکی زەمینیی ئیسڕائیل بۆ سەر غەززە، دەتوانێت ئەم هەوڵانە بکاتە شتێکی جێی مشتومڕ. حزبوڵڵا ڕەنگە شکستی کەی ئەگەری حەماس بە هێڵەی سوور بزانێت و ناچاری بکات ڕێوشوێنی زۆرتر بگرێتەبەر.

ئەمە مانای ئەوەیە کە گرووپەکانی وەک حزبوڵڵا، دەتوانن زیانێکی گەورە بە سوپای ئیسڕائیل بگەیەنن، بە ئەنجامدانی شەڕێکی ناهاوسەنگ و تاڕادەیەک بە چەکی تەکنەلۆژیای نزم و هەرزانتر، وەک فڕۆکەی بێفڕۆکەوان، نارنجۆکی هاژۆکیی و هاژۆکی دژە تانک.

ئیسڕائیل لەمێژە هۆشداریی دەدات لەوەی وەڵامدانەوەی بە شەڕێک، کە حزبوڵڵای لوبنانی تێدا بێت، بەرفراوان و مەرگەساتتر دەبێت. لە ئەگەری حیساباتی هەڵەوە، کە لە دەرەنجامی بەردەوامبوونی هێرشی ئیسڕائیل سەرهەڵدەدات، دەبێتە ململانێیەکی تەواو مەزن. ڕاکێشانی حزبوڵڵا بۆ شەڕەکە و لە ئەگەری پەرەسەندنی هێرشەکانی ئیسڕائیل، حزبوڵڵا دەتوانێت بەپێی ڕێڕەوی شەڕی ئیسڕائیل و حەماس، حسابی خۆی بگۆڕێت و شەڕەکە فراوانتر بکات و بەرەی دووەم لەگەڵ ئیسڕائیل

بکاتەوە. لێرەدا زۆر شت بەندن بە بارودۆخ و کاردانەوەی شەقامی عەرەب و مسووڵمانەکانەوە.

بەرەی شەڕ لەگەڵ سووریا

ئێستا سووریا ناوچەیەکی چالاکانەی شەڕی ئیسرائیل و ئێرانە. لە ماوەی چەند ساڵی ڕابوردوودا سووریا چالاکترین گۆڕەپان بووە لە شەڕی سێبەر و بەردەوامی نێوان ئیسرائیل و ئێراندا. لە ساڵی ٢٠١٧ەوە حکوومەتی ئیسرائیل هەڵبژاردەی گۆڕینی ڕێساکانی بەشداریکردنی لە سووریا هەڵبژارد و هێرشەکانی بۆ سەر بریکارەکانی ئێران و بەمەش ئامانجە سەربازییە سەرەکییەکانی سەر سووریای خێراتر و زیادتر کرد. سووریا بۆ ناوچەیەکی چالاکی ڕووبەڕووبوونەوەی ئیسرائیل و ئێران دادەندرێت؛ بۆیە ئاسۆی کردنەوەی بەرەیەکی نوێ لەم شەڕەدا پێشبینیکراوە، بەو پێیەی ئێستا چالاکیی جووڵەی بەرچاو لەنێوان ئیسرائیل و ئێران لە سووریا لەئارادایە.
هێزەکانی ناوچەکە، هێرشێکی زۆریان کردووەتە سەر ئامانجەکانی ئەمریکا لە عێراق و سووریا و چەندین هاژەک (مووشەک) و فڕۆکەی بێفڕۆکەوان لە یەمەن لەلایەن حوسییەکانەوە تەقێندراون و بەرپرسانی ئەمریکاش بە ئاشکرا نیگەرانن لەوەی کە یەمەن بەرەو نێو ململانێکە دەخزێت.

هێشتا تەمی ڕووداوە پەرەسەندووەکان بە تەواوی بەرز نەبوونەتەوە. بەڵام ئەوە ڕوونە، کە لە ٧ی تشرینی یەکەمدا، جیهان بە هێرشێکی شکستخواردوو بۆ سەر ئیسرائیل ڕاچڵەکی، کە گەورەتر لە پیرڵ هاربەر (بەندری مرواریی) یان ١١ی سێپتەمبەر، نەک تەنێ لە دەرەنجامە ستراتیژییەکانیدا، بەڵکوو لە دەرەنجامە دەروونییەکانیشدا بوو.
پێشتر بینیمان حەماس دەتوانێت چی بکات، بەڵام حزبوڵڵا سەت هێندە شارەزاتر و ئامێری باشتری هەیە. لە ماوەی دەیەی ڕابوردوودا حزبوڵڵا لە سووریا شەڕی لەگەڵ ئەو گرووپانەوە کە لەلایەن ناتۆوە، کە پڕ چەک دەکرێن و پارەیان بۆ دابین دەکرێت. لەگەڵ ئەوەشدا، بە پێچەوانەی حەماس، حزبوڵڵا خاوەنی چەندین چەکی ئاڵۆز و چالاکییە، وەک مۆبایل کروز و هاژەکی ڕێنماییکراو، کە مەودابڕ و دوورمەودان.
لە کۆتاییدا، ئەگەر سووریا و ئێران بڕیاری پڕچەککردنی حزبوڵڵا لە لوبنان و حوسییەکان لە یەمەن بدەن، ئیسرائیل ڕووبەڕووی دوو بژاردە دەبێتەوە: یەکەمیان شکست قەبووڵ بکات و ئاشتیی هەڵبژێرێت، دووەمینیان دەستپێکردنی شەڕێکی سەرتاسەریی هەرێمیی، بە پشتیوانیی ئەمریکا و ناتۆ و بۆردوومانی لوبنان، سووریا،

عێراق، یەمەن و ئێران لەخۆبگرێت. هەرچەندە لە بژاردەی دووەمدا تەنیا هەنگاوێک لە جەنگی سێیەمی جیهانیی دوور دەبێت.
ماوەتەوە بڵێین، کە بارودۆخی شەڕی ئیسڕائیل و حەماس لە ڕۆژ و هەفتەکانی داهاتوودا، خێرایی، هەڵسوکەوت و ڕێڕەوی خۆیی دیاریی دەکات کە ئایا ململانێیەکە تەنیا لە ئیسڕائیل و غەززەدا دەمێنێتەوە، یان دەتەقێتەوە و دەبێتە ململانێیەکی بەرفراوانتر.

پارێزەر/ فەرمان محەمەد
ئیتاڵیا/ زانکۆی بۆڵۆنیا

چەند تێزێک سەبارەت بە شەڕی غەززە.. حەمید تەقوایی.. و: کاوە عومەر

١-شەڕی غەززە لە ڕوانگەی ئینسانییەوە تاوانێکی تەواو عەیارە. تەنانەت بە پێی ڕێککەوتننامەی جنێف، هەردوو لایەنی شەڕەکە چەندین تاوانی جەنگیان ئەنجامداوە. بزووتنەوەی حەماس لە هێرشی سەرەتایدا ١٤٠٠هاووڵاتی ئیسرائیلی کوشت و حکومەتی ئیسرائیلیش زیاتر لە ٢٣٠٠ منداڵی لە کەرتی غەززە کوشتووە. لەم ڕوانگەیەوە ئەم شەڕە کارەساتەکە دەبێت بە زووترین کات ڕابگیرێت. بەڵام کوشتنی ئینسانەکان تەواوی کارەساتەکە ڕوون ناکاتەوە. لە سەردەمی ئەمەدا (لە سەردەمی جەنگی جیهانی یەکەمەوە تا ئەمڕۆ) لە هەموو شەڕێکدا هێرش کراوەتە سەر خەڵکی ئاسایی و مەدەنی و شار و ماڵ و ژیانی خەڵک . شەڕی ئێستاش لە زۆرێک لە شەڕەکانیتر ڕاستی ئەم دڕندایەتییەی نیشان داوە. بەڵام قووڵایی ئەم دڕندەییە کاتێک دەردەکەوێ کە هەڵوێست و سیاسەتی هەردوو لایەنی شەڕ لەبەرچاو بگرین.
٢-شەڕی غەززە لەڕووی سیاسەت و ناوەڕۆک و ئامانجەکانی شەڕیشەوە بەتەواوی کۆنەپەرستانەیە. هەردوولای شەڕەکە، حەماس و ئیسلامی سیاسی لە لایەک و حکومەتەکەی نەتانیاهۆ و ڕەوتە ڕاستڕەو توندڕەوەکەیەوە لە ئیسرائیل لە لایەکی دیکەوە، دژی تاکە چارەسەری ئینساندۆستانەن

بە پرسی فەلەستین، کە پێکهێنانی دوو حکومەتی خاوەن مافی یەکسانە. حەماس دەیەوێت ئیسرائیل لەناوببات، حکومەتەکەی نەتانیاهۆش دەیەوێت پاش شەڕی 6 ڕۆژە، خاکی ئیسرائیل و هەژموونی سیاسی بە تەنانەت ناوچە داگیرکراوەکانیش فراوان بکاتەوە. شەڕی ئێستا درێژپێدەری ئەو جۆرە سیاسەتە کۆنەپەرستانە و نامرۆڤانەیە کە ئامانجیان دواخستنی چارەسەری ئینسانیانەی پرسی فەلەستینە. ئەگەر لەم شەڕەدا تەنانەت هاوڵاتییەکی مەدەنیش نەکوژرابێت، ئەوە هەر شەڕێکی تەواو کۆنەپەرستانە و دژە ئینسانی بووە.

شەڕێکی تەواو کۆنەپەرستانە و دژە مرۆیی بووە.
٣دوای بەدەسەڵاتگەیشتنی کۆماری ئیسلامی و پێکهێنانی حزبوڵڵا و حەماس، پرسی فەلەستین بوو بە ئاڵایەک بۆ هاوسۆزی فەلەستین و دژە ئیسرائیلیەتیی هێزە ئیسلامییەکان لە گۆشەنگایەکی ئایینی و ئەوپەڕی کۆنەپەرستانە. لە لایەکی ترەوە لە ئیسرائیل هێزە فاشیست-ئایینییەکان دەسەڵاتیان بەدەستهێنا، کە چوارچێوەی ئایینی پرسی فەلەستینیان بە تەواوی بە بەرژەوەندی خۆیان و فراوانکردنی نیشتەجێکردنی جوولەکەکان و فراوانبوونی دەسەڵاتی [illegible]های ئیسرائیلیان بەسەر هەموو خاکە داگیرکراوەکاندا دەبینی. هێزەکانی ئیسلامی سیاسی و هێزە ڕاستڕەوە توندڕەوەکانی ئیسرائیل کە ناتانیاهۆ نوێنەرایەتیان دەکات لەم بارودۆخەی ئێستادا، لە ڕاستیدا دوو دیوی یەک دراون، هێز بە یەکتر دەدەن و هێز لە تاوانەکانی یەکتر وەردەگرن. لەم چوارچێوە ئایینی-فاشیستەدا، پرسی فەلەستین هیچ چارەسەرێکی نییە. بە هەر جۆرە چارەسەرێکی ئینسانی و دادپەروەرانە بە کێشەکە، بە پلانی دوو دەوڵەتیشەوە، پێویستە ئەم هێزانە لە نێو فەلەستینییەکان و لە خودی ئیسرائیلدا پەراوێز بخرێن و بە تەواوی دووربخرێنەوە..
٤-بە کۆماری ئیسلامی و حزبوڵڵا و هێزەکانی تری ئیسلامی سیاسی، دروشمی لەناوبردنی ئیسرائیل تەنیا لایەنێکی ئایدیۆلۆژی- ناسنامە و ڕیتۆریکی-بانگەشەیی هەیە نەک کردەیی-سەربازی. ئەوان خۆیان دەزانن کە فڕێدانی ئیسرائیل بۆ ناو دەریا، هەروەک "گۆڕینی کۆشکی سپی بە حوسەینییە"، یان "دەرکەوتنی ئیمام زەمان"، مەحاڵە، بەڵام بەردەوام ئەمە دووبارە دەکەنەوە، چونکە لە ڕوانگەی ئایدیۆلۆژییەوە پێویستیان پێیەتی. (خامنەیی لەم دوایانەدا ڕایگەیاند کە کوشتنی خەڵکی غەززە دەبێتە هۆی پەلەکردن لە دەرکەوتنی ئیمام زەمان و بەم شێوەیەش فڕێدانە دەرای ئیسرائیلیان خستە ئەستۆی ئیمام زەمان!)
٥-ئەگەری بەرفراوانبوونەوەی شەڕ و تێوەگلانی کۆماری ئیسلامی لە شەڕەدا نییە، بەڵام ئەگەر ئەمە ڕووبدات، دەبێ سیاسەتی حیزبی ئێمە و هەموو هێزێکی شۆڕشگێڕ بە چڕکردنەوەی خەبات بێت بۆ ڕووخاندنی

کۆماری ئیسلامی. "هەموو چەکەکان ڕووبکەنە حکومەتی ناوخۆ" دروشمی ئەمەیە لە کاتی هێرشکردنە سەر کۆماری ئیسلامی.
٦-لەگەڵ بەردەوامبوونی شەڕدا، دڕندەیەتی حکومەتی ئیسرائیل زیاتر و زیاتر دەبێتە جێگای سەرنجی خەڵکی جیهان و خۆپیشاندانەکانی دژ بە شەڕ دژ بە کوشتنی خەڵکی غەززە و داواکردنی دەستبەجێ کۆتایی هێنان بە شەڕەکە لە ئاستی جیهانیدا پەرە دەسێنێت. ئەم خۆپیشاندانە دژی کوشتنی خەڵکی غەززە و لەگەڵ داواکاریی کۆتاییهێنانی دەستبەجێی شەڕەکەدا، نەک بۆ بەرگریکردن لە حەماس. وەک خۆپیشاندانە جەماوەرییەکانی خەڵکی جیهان دژی هێرشی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی بۆ سەر عێراق، ناڕەزایەتییەک بوو بەرامبەر بە لەشکرکێشی دڕندانەی بۆ سەر خەڵکی عێراق و نەک پشتیوانی لە سەدام حوسێن.
٧- پێش جەنگ، حکومەتەکەی نەتانیاهو لەلایەن خەڵکی ئیسرائیلەوە ڕووبەڕووی ناڕەزایی بەرفراوان بووەوە. دوای هێرشی دڕندانەی حەماس، ئەم ناڕەزایەتیانە کەم بووەوە، بەڵام لەگەڵ بەردەوامبوونی شەڕەکەدا، ناڕەزایی و تووڕەیی خەڵکی ئیسرائیل دوبارە سەرهەڵدەداتەوە. تا ئێستا شەڕەکانی ئیسرائیل لەدژی هێزە جۆربەجۆرەکانی فەلەستین و تەنانەت حکومەتە عەرەبییەکان بەخێرایی کۆتایی هات و بووە هۆی سەرکەوتنی ئیسرائیل. بەڵام شەڕی ئێستا شەڕێکی دوورودرێژە و لێکەوتەی سیاسی بێ وێنەی لە خودی ئیسرائیلدا هەیە. کۆمەڵگای ئیسرائیل بەرگەی شەڕێکی درێژخایەن ناگرێت و بەتایبەتی لەگەڵ زیادبوونی قوربانییەکانی سوپای ئیسرائیل، خەڵکی ئیسرائیل لەدژی شەڕەکە و حکومەتەکەی نەتانیاهو دێتە دەرەوە.
٨- خەڵکی ئێران لە دروشم و جموجۆڵی ناڕەزایەتییەکانیاندا دژی حکومەتی ئیسرائیل ناجوڵێن، چونکە نایانەوێت لەگەڵ سیاسەتی دژە ئیسرائیلی حکومەت هاوتەریب بن. کۆماری ئیسلامی هەوڵ دەدات ئەم شەڕە لە خزمەتی پڕوپاگەندەی بەردەوامی دژە ئیسرائیل و خستنە ژێر تەکی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی ئێستای خۆیدا بقۆزێتەوە، بەڵام خەڵک بە تەواوی ئەو هەوڵانەی لەسەر شەقام و لە سۆشیال میدیا ڕەتکردۆتەوە. شۆڕشێکی گەورە لە ئێراندا دەگوزەرێت و هێزی خەڵک و شۆڕشگێڕان لەسەر ڕووخاندنی حکومەت چڕ بووەتەوە و بەم شێوەیەش هەر جۆرە هەوڵێک لەلایەن حکومەتەوە بۆ لادان و بەلاڕێدابردنی سەرنجەکان وکەشوهەوای سیاسی لە ئێران و جیهاندا، و هەر جۆرە بەرد دانان و شێواندن و سووکایەتیکردنی حکومەت لە دژی ئەو شۆڕشە پووچەڵ دەکاتەوە.
٩- لەدژی ئەم شەڕە، خەڵکی شارستانی جیهان لە ناوچەکە، لە ڕۆژئاوا، لە ئیسرائیل و ئێران و هەموو وڵاتان، بە دروشمی کۆتایی

هاتنی دەستبەجێی شەڕ، ئازادکردنی بارمتەکان، دادگاییکردنی ئەنجامدەرانی تاوانەکانی جەنگ لە هەردوو لایەن، و لە بەرنامەدا دانانی چارەسەری دوو دوو دەوڵەت بێنە مەیدان. خەڵکی ئێران لە پێشەنگی بزووتنەوەی جیهانی دژ بە شەڕەی غەززەدا، هەم لە ڕووی ئەوەی کە کۆماری ئیسلامی میحوەری بزووتنەوەی تیرۆریزمی ئیسلامییە لە ناوچەکە و جیهاندا پێیەکی ئەم شەڕەیە، چ بە هۆی شۆڕشی ژن ژیان ئازادییەوە لە ڕیزی پێشەوەدا وەستاون. شۆڕشی ژن ژیان ئازادی سەری ماری ئیسلامی سیاسی کردۆتە ئامانج و بە لاوازکردن و دواجار ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامی، گورزێک لە سەرچاوەی بزووتنەوەی ئیسلامی لەڕادەبەدەر کۆنەپەرست لە ناوچەکە و لە هەموو جیهاندا دەدات. خەڵکی ئێران و هێزە ئازادیخوازەکانی ئۆپۆزسیۆن، پێویستە لەکەناری وروژاندنی ئەو داواکاریانەی سەرەوەدا.داوای بایکۆت وگۆشەگیرکردنی جیهانی کۆماری ئیسلامی وەک بکوژی خەڵکی ئێران و وەک پارێزەری حەماس و حزبواللە وهێزە تیرۆریستیەکانی تری ناوچەکە و جیهان بن.

١٧ ئابان ١٤٠٢، ٨ی نۆڤەمبەری ٢٠٢٣

شوانی بێشایی.. عەبدولجەواد ئەلعوفیر.. و : نەژاد عزیز سورمێ

ڕانەگەلی بێشایی
بۆ مەرگی بە پیتی ڕەحم
بە پێش خۆم داوە ..
منم بێشایی بەرەو مەرگ دەبەم .
گوێ بێن ناکەم
گەر بۆ ئەوە نەبێ جوانی پێ ببەخشم ..

برادەر!
هەوری ڕەشن
لە دڵ دا دەبارن .
ئێمەش بە چەترە بچکۆلەکانمانەوە

ڕا دەکەین ..
جیهان بە شیعری خەمبارەوە
تەنگ بووە
ئەو ژنەی
بەسەر باڵی بیرۆکەیەکەوە دەفڕێ
بۆ ئەوەی نەبێ ونی بکەین
خۆشمان ناوێ .
دڵمان
بەتەنیا
جێی مردووانی تێدا دەبێتەوە ..

(*) شاعیرێکی نوێخوازی مەغریبییە .
بۆ ئەسڵی شیعرەکە بڕوانە : ڕۆژنامەی (الزمان)
ژمارە 2854 لە 2007-11-24 لاپەڕ 10 .

خەڵکی ئێران پاشەکشە لە رووخاندنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری ناکات!.. عەبدولڕەحمان گەورکی

خەڵکی ئێران پاشەکشە لە رووخاندنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری ناکات!
ئاوڕدانەوەیەک بۆ سەر دیمەنی سیاسی ئێران لە رابردوو و ئێستا و داهاتوودا!
عەبدولڕەحمان گەورکی، نووسەر و شرۆڤەکاری سیاسی

خەڵکی ئێران تەنیا یەک رێگایان ل□ بەردەمدایە. بەرەو پێشەوەچوون لە راپەڕین بۆ رووخاندنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری. وەستان لەسەر ئەم رێگایە دەبێتە هۆی لەسەر کار مانەوەی ئەم دەسەڵاتە و هەر پاشەکشەکردنێکیش دەبێتە هۆی هاتنەپێشەوەی بە چەند هەنگاوێک! ئەمەیش وەک ئەو فۆرمولەی لە قوتابخانە سەرەتاییەکان فێری بووین. واتا "خشتەی کۆ یان لێدان (جەمع یان زەرب) " کە بە لامانەوە گومان هەڵناگرێت.
هەر لەسەر ئەم وانەیەشە خەڵکی ئێران هەنگاو بەرەو ئایندە

هەڵدەگرن و لەسەرد، گەشبین و دڵخۆش و بە ئومێدن و نەک هەر پاشگەز نین لە ڕووخاندنی دەسەڵاتی پاشایەتی و بەڵێنی ئەو ڕێگا دوور و دژوارەی ڕابردوو، بەڵکو شانازی بە دەستکەوت و قوربانییەکانیانەوە دەکەن. ئەوان بەیاریان داوە تووڕەیی خۆیان بەرامبەر بە دەسەڵاتی دیکتاتۆریی ئایینی زیاد بکەن و ئەستایش بەدوای دەرفەتێکدا دەگەڕێن تا بە هەمیشە دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە وڵاتەکەیاندا لە گۆڕ بنێن!

ئەم دەستکەوتە گرینگە، ڕێکە لەگەڵ نەخشە ڕێگای موقاوەمەتی ئێران بە خەبات و تێکۆشان. موقاوەمەتی ئێران ستراتیژیی خۆی لەسەر ڕووخاندنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری داڕشتووە کە شانەکانی شۆڕشی لە ناوخۆی ئێرانن و بە دنیاییەوە بەرەو هەنگاوانی گەورەتر دەچێت!

هەربۆیە لە ژێر ڕۆشنایی دەستکەوت و ئەزموونەکانی ڕابردوو، خەبات بە کۆتاییهێنان بە دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە ئێران، داواکردن لە دەسەڵاتی دیکتاتۆری ناڕەوایە. چون بە واتای وەستان یان پاشەکشە دەبێت لە هەنگاوەکانی ڕابردوو. لەم ڕوانگەیەوە هەندێ دروشم و داخوازی، ئەگەر لە سەرەتای ڕاپەڕینەکەدا تەمومژاوی بوون، یان تەنانەت نەدەکرا خۆتی لێ بە دوور بگریت، ئێستا لەگەڵ سەرخستنی ڕاپەڕیندا ناگونجێت و کاڵ و ناکارامەن. کەواتە دەرئەنجامی ئەمجۆرە دروشم و داواکارییانە، درێژکردنەوەی تەمەنی دەسەڵات و دواخستنی ڕووخاندنی دیکتاتۆرییەتە.

شەڕهەڵایسان و شەڕئەنگێزی!

شارەزایان و کارناسانی مێژووی ئێران باش دەزانن کە هاتنە سەر کاری دەسەڵاتی مەزهەبیی لە ئێران، بە هەڵگیرسانی شەڕ لە دەرەوەی سنوورەکان و بە تایبەتی لە وڵاتانی دراوسێ یان ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەستپێکرد. بە درێژایی مێژوو، ئەم دەسەڵاتە، مانەوەی خۆی بەستۆتەوە بە ئاژاوەنانەوە و شەڕهەڵایسان لە دەرەوەی سنوورەکاندا! هەر بۆیە دەبینین کارنامەی ٤٤ ساڵەی ئەم ڕژێمە مەزهەبییە لێوانلێوە لە نانەوەی شەڕ و ئاژاوە لە ناوچەکەدا. وەک نموونە لە عێراق، سوریا، لوبنان، فەلەستین، یەمەن و...

کۆتاییەکانی حیسابەکی هەڵەی گرنگ و مێژوویی!

ئەگەر لە سەرەتای دەرکەوتنی دەسەڵاتی ئایینی لە ئێران، خومەینی وەک وەلی فەقیهی ئەم ڕژێمە، بە ڕێگەخۆشکردن بە هێرشکردنە سەر عێراق، داڕێژەر و دامەزرێنەری "نەخشەی ڕێگەی مانەوە" بووە و توانیبووی بە کەڵک وەرگرتن لە هەستی ئایینی و نەتەوەیی، شەڕەکە هەڵگیرسێنێت و هەندێک کەسیش لەسەر مانگ بەدوای ڕووخساریدا دەگەڕان، بەڵام ئێستا، ئەم نەخشەی ڕێگایە، گەیشتووەتە کۆتایی و، ڕووخسارەکی وا تەنانەت لە بنی بیریشدا وێنا ناکرێت!

لەم ماوەیەدا، خەڵکی ئێران، بە خەبات و بەرخۆدان و خوێن و ئازارەکانیان، سروشت و ئامانج و پلانەکانی رژێمی ئێرانیان ئاشکرا کرد و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیشیان لە مەترسی مانەوەی ئەم رژێمە بە ئاگا کردەوە. خەڵک و موقاوەمەتی ئێران لە بەرامبەر دەسەڵاتی دیکتاتۆریی ویلایەتی فەقیهیدا "نەخشەی رێگای راپەڕین بۆ رووخاندن"ی وێنا کردووە کە راپەڕینی ئەمدواییەیان، دوایین ئەڵقەی بووە و بەرەو ئەوە دەچن ئێران بۆ هەمیشە لە دیکتاتۆرییەت رزگار بکەن و ئەم خاکە ئازاد و ئاوەدان بکەنەوە.

چارەنووسی سازان لەگەڵ دیکتاتۆرییەت لە ئێران!

بەم حیسابکردنە هەڵە گەورەیەی وەلی فەقیهی، دەتوانین بڵێین کە (سازان لەگەڵ دیکتاتۆری لە ئێران)یش گەیشتووەتە کۆتایی خۆی. چونکە گۆڕینی رژێم و رووخانی دەسەڵاتی مەزهەبی وەک "داواکاری سەرەکیی خەڵکی ئێران" لە بیروڕای گشتی جیهاندا تۆمار کراوە و سازشتکارانی رۆژئاوایی ناچارن کۆتایی ئەم ستراتیژییە کوشندە و مەترسیدارە قبووڵ بکەن.

بەڕێز مەسعوود رەجەوی، رێبەری شۆڕشی خەڵکی ئێران لە یەکەمی رۆژی مانگی گەڵاڕێزانی ئەمساڵ لە پەیامەکدا رایگەیاند: "سازان بەسە. ئێستا کاتی ئەوە هاتووە چەخماخەکە لێبەدرێت. لە بارودۆخەکەدا خامنەیی بە مەبەستی پەردەپۆشکردنی راپەڕینی خەڵکی ئێران و بە پێی نەریتی ئاسایی رژێم، قەیرانی هەناردەی دەرەوەی سنوورەکانی ئێران کردووە و بە ئاشکرا لە ناوچەکەدا ملهوڕی دەکات، ئەمریکا و ئورووپا بە پێ گوێکەڕکردن و سزای کاڵ و قسەی زارەکی رێگە بە رژێم دەدەن پێشڕەوی بکات. (سازان) و (بێ کردەیی)، بە دوای سزادانی مووشەکی و چەک و چ□□□ی فاشیزمی ئایینی و رازیبوون بە تەنیا دەرکردنی بەیاننامە بەسە! ئێستا کاتی لێدانی چەخماخەکە و گەڕانەوە بە ٦ بڕیارنامەکەی ئەنجومەنی ئاسایش. پێویستە یەکێتی ئەورووپا و بەریتانیا دەستبەجێ سوپای پاسدارانی خامنەیی بخەنە لیستی رەشەوە. دانی (کات) و (دەرفەت) بە دەسەڵاتی دیکتاتۆریی شەڕهەلایسێنەری تیرۆریستیی لەسەر حیسابی داراییەکانی خەڵک و موقاوەمەتی ئێران، تێچوویەکی زۆر بە ناوچەکە و ئاشتی لە جیهان هەڵدەگرێت"

بەڕێز رەجەوی هەروەها وتی: بە داگیرکردنی عێراق بە بیانووی هەبوونی چەکی کۆمەڵکوژ و چەکداماڵینی ئەڕتەشی ئازادیبەخشی نیشتمانیی ئێران، هاوسەنگیی ناوچەکەتان لە بەرژەوەندی فاشیزمی ئایینی و ئاخوندانی ئەتۆمی تێکداوە و لانیکەم دوو دەیەتان خستە سەر ژیانی رژێمی ویلایەتی فەقیهی. بەڵام رۆڵە بەجەرگەکانی ئێران بە چنگ و نینۆک و ددان، جومگە بە جومگەی رژێمی فریوکار و دژەمرۆڤی

خومەینی و خامنەیی لە ناو دەبەن”.

راستییەکە چییە؟

حیساباتی هەڵەی سازشتکارانی رۆژئاوایی، لە بێدەنگبوون و بە کردارییاندا و، لە ئەنجامدا، چاوپۆشیکردنیان لە ئاسەوار و ئاکامە زیانبەخشەکانی مانەوەی ئەم دیکتاتۆرییەتە، تەواوکەری حیساباتی هەڵەی وەلی فەقیهی دەسەڵاتداری ئێرانە کە ئێستا نەک هەر ناوچەکە، بەڵکو بووەتە هەڕەشە بو سەر کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و زیاتر لە جاران، ئاسایش و سەقامگیری لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی خستۆتە مەترسییەوە.

ئەم رژێمە بە شێوەیەکی راستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ و، بەو پارە با هەناوانەی کە لەسەر دەستی سازشکارانی رۆژئاواییەوە گیرفانی پڕ کردووە، ، نەک هەر سەرکوت و کوشتاری لە ناوخۆی ئێراندا بە دامەزراوەیی و فراوانتر کردووە، بەڵکو لە قۆناغی کۆتایی مانەوەیدا، دەیەوێت (نەخشە رێگای مانەوە)ی خۆی بە شەڕهەڵایسان و شەڕئەنگێزی و هەناردەکردنی قەیرانەکان بە دەرەوەی سنوورەکان پەرە پێ بدات و بە رێگەی تاقمە هاوتەریبەکانییەوە جێبەجێ بکات.

موقاومەتی ئێران هەر لە یەکەم رۆژەوە رایگەیاند کە ئەم رژیمە هەرگیز لە بەرهەمهێنانی چەکی ئەتۆمی و دەستوەردان لە وڵاتان و هەناردەکردنی کۆنەپەرستی و تیرۆریزم دەست هەڵناگرێت. چونکە وەلی فەقیهی دەسەڵاتدار لە ئێران زۆر باش دەزانێت کە گەر ئەم هەنگاوە هەڵنەگرێت، راپەڕینی گەل لە ناوخۆی ئێران دەچێتە قۆناغی کۆتاییەوە و خەڵک ئەوەی دەیەوێت بەدەستی دەهێنێت. لە کارنامەی ئەم رژیمەدا تۆمار کراوە کە لە سەرەتاوە، ئێستایشی لەگەڵدا بێت، شەڕ و شەڕخوازی لە لایەن دیکتاتۆری ئایینییەوە، هەمیشە رووکەشێک بووە بە سەرکوتکردنی ئازادی و سنووردارکردنی راپەڕینە جەماوەرییەکان لە دژی دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە ئێران.

دوا وشە!

دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە ئێران هیچ پەیوەندییەکی بە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییەوە نییە و گرینگترین داواکاری خەڵک و موقاومەتی ئێران لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیش هەمیشە ئەوە بووە کە واز لە پشتیوانیکردنی ئەم دەسەڵاتە بهێنرێت و هاوکاریی ئەم رژێمە دیکتاتۆرە نەکرێت. بە ئەوەی خەڵک و موقاومەتی ئێران حیساباتی خۆیان لەگەڵ ئەم رژێمە ناشەرعیە یەکلایی بکەنەوە. چونکە رووخاندنی ئەم دەسەڵاتە تەنها لە سەر دەستی گەل و موقاومەتی ئێرانەوە مەیسەر دەبێت و بەس!

ڕووخاندنی دەسەڵاتی دیکتاتۆرییەتی ویلایەتی فەقیهی، دوای رووخاندنی دیکتاتۆرییەتی پاشایەتی، خواست و داواکارییەکی رەوا و

بۆ مشتومڕی خەڵک و موقاوەمەتی ئێرانێ و هەرگیز دەستهەڵگری ئەم داواکارییە نابن!

فێستیڤاڵی فیلمی “ئاسمان” بە ناوەرۆکی هونەری ـ گەشتیاری لە شاری مەهاباد بەڕێوەدەچێت

مەنسوور جیهانی

یەکەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی سەرئاوەڵای “ئاسمان” بە تایبەتمەندییەکانی هونەری و گەشتیاری لە لایەن ئەنستیتۆی فیلمسازی “لاوان فیلمی موکریان” بۆ بەرپرسیاری “ئیبڕاهیم سەعیدی” سینەماکاری ناودار و بەرئەزموونی کورد، لە شاری مەهاباد بەڕێوەدەچێت.

ئەنستیتۆی فیلمسازی “لاوان فیلمی موکریان” بە هاوکاری و پشتیوانی شارەوانی و کۆمیسیۆنی کەلتووری شۆڕای شاری مەهاباد، ئیدارەی گشتیی فەرهەنگ و ئیرشادی ئیسلامی پارێزگای ئازەربایجانی ڕۆژئاوا و هەروەها ئیدارەی گشتیی فەرهەنگ و ئیرشادی ئیسلامی مەهاباد؛ یەکەمین خولی فێستیڤاڵی کورتەفیلم، سیناریۆ و فۆتۆگڕافی سەرئاوەڵای “ئاسمان” لە سەر تەوەرەکانی هونەری و گەشتیاری لە شاری مەهاباد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەڕێوەدەبات.

ئەم فێستیڤاڵە، لە سەر بنەمای بردنەسەرێی ئاستی هونەری سینەما و ڕۆشنبیری و کەلتووری ناوچەکە، ڕاکێشانی هۆگرانی گەشتیاریی لە شاری مەهاباد و ناوچەکە؛ لە سەرەتای مانگی سێپتەمبەری هەموو ساڵێک بۆ ماوەی ٤ ڕۆژ لە گۆڕەپانی سەرەکی شاری جوان و گەشتیاری مەهاباد بەڕێوەدەچێت.

لە فێستیڤاڵی فیلمی “ئاسمان”، بەرهەمە سەرەکی و لاوەکییەکان؛ هەموو شەوێک لە شوێنی سەرئاوەڵای گۆڕەپان و ناوچەی سەرەکی شاری

واتە "گۆڕەپانی مەنگوڕان" لە ٢ سانسی پیشان دەدرێن و بە درێژایی ڕۆژیش، کۆر و کۆبوونەوەی پسپۆڕانە و ڤۆرکشۆپی فێرکاریی بە ئامادەبوونی مامۆستایان و کارناسانی بەرچاو و شارەزای سینەما و فۆتۆگڕافی بەڕێوەدەچێت.

میوانانی ئامادەبوو لە فێستیڤاڵ و ئەو گەشتیارانەی کە لە کاتی بەڕێوەچوونی ئەم ڕووداوە سینەماییە‌ سەردانی شاری مەهاباد و ناوچەی موکریان دەکەن؛ بە شێوەی هاوکاتیش، لەگەڵ تایبەتمەندی و توانا فەرهەنگی و هونەرییەکانی ئەم ناوچە ڕەسەن و جوانە ئاشنا دەبن. هەر بەم بۆنەیەوە، بەرنامە لاوەکییەکان بۆ ناساندنی کەلتوور و ڕۆشنبیری مەهاباد و ناوچەکە داڕێژڕاوە و پلانی بۆ داندراوە و بە درێژایی ڕۆژ، لە ناوچە جۆراوجۆرەکانی شاری ماهاباد پێشکەش دەکرێن.

دامەزراندنی ئەم فێستیڤاڵە، دوای ٤ ساڵ کاری کارناسی لە لایەن پسپۆڕانی ئەنستیتۆی فیلمسازی "لاوان فیلمی موکریان" ئامادە کراوە؛ کە بە هاوکاری و پشتیوانی ئەندازیار "بابەک ڕۆستەم پوور"
شارەوانی شاری مەهاباد و هەروەها دکتۆر "ئاڕش شەهابی" سەرۆکی شۆڕای ئەم شارە، بە دروشمی بردنەسەرێی ئاستی کەلتووری شارۆمەندی و لە پێناو خوڵقاندنی کەشووهەوای گونجاوی پەیوەندی نێوان خەڵکی و گەشتیاران بەڕێوەدەچێت.

لۆگۆی یەکەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی سەرئاوەڵای "ئاسمان"، لە لایەن "مەنسوور محەمەدی" گڕافیست و فۆتۆگڕافەری ناوداری مەهابادی دیزاینی بۆ کراوە؛ هێمای فێستیڤاڵ، لە نیشانەی مێژوویی "فەقرەقا" و تێکەڵاوێک لە فیلم و وەرچەرخانی ڕەوان لە بەستێنی Fakhrigah شینایی ئاسمان، دیسانەوە پێناسەیەکی ساکار و مۆدێڕنە لە شوناسی کەلتووری و مێژوویی مەهابادە کە تیایدا هونەر پێگەیەکی تایبەتی هەیە. مێژووی شوێنەواری بەردینەی "فەقرەقا" بۆ سەردەمی مادەکان دەگەڕێتەوە کە لە تەنیشت گوندی "ئیندرقاش" لە نزیک شاری مەهاباد هەڵکەوتووە.

ئەنستیتۆی فیلمسازی "لاوان فیلمی موکریان"، ساڵی ڕابردوو؛ یەکەمین خولی فێستیڤاڵی سیناریۆنووسی "لاو" لە پێناو ناساندن و بردنەسەرێی ئاستی سیناریۆنووسی ناوچەکە، بە سەرکەوتوویی و لە ئاستێکی گونجاودا بەڕێوەبرد کە هەواڵ و ڕاپۆرتەکانی ئەم ڕووداوە گرینگە سینەماییە لە دەزگاکانی ڕاگەیاندنی سەرتاسەری ئێران و هەروەها هەرێمی کوردستان، پێشوازییەکی بێوێنەی لێکرا و ڕەنگدانەوەی

بەربڵاویی بەدواوە بوو.

بەڕێوەبەرایەتی ڕاگەیاندنی گشتی فێستیڤاڵی فیلمی “ئاسمان”.

تووڵەڕێکانی پاییز. ئیلهام موڕادی

لەگەڵ یادت قامکەکانم لەسەر لاپەڕەی ڕۆژژمێرەکەم بەجێما
وانەکانی دڵداریم لێ ون بوو
ونبوو ڕۆژژمێری تەمەن
قامکەکانی خەیاڵم لەنێو بۆتەی ڕۆحێکدا دەئافرێن و
چاوەکانم وێنەی پڕۆفایلەکەتی لێ قاپگرتووە
بۆیە لەهەر چاوترووکانێکدا
دووپات ئەبی لە شاشەی مێشکمدا
خەو خەیاڵێکە لەکەناری هەر خەزانێکا
شارێک ئەخولقێندرێ
حەز نیشتمانێکە لە ئۆغر
ڕوو لە نشێوییە گەڵاڕێژەکانی خەزان
لە غەمگینییە قەدگرتووەکانی تەمەن
تووڵەڕێیەکان حەز دەبەنەوە سەر دوا نشینگەی هەناسە
لەوم بۆ هەناسەکانتەوە
سەرگەردانە و
چاوم مۆمی هیوا کز کز ئەسووتێنێ
لە شوێنکی ئەم چیرۆکەدا
شەو بڕیاری لەسەر قەدەغەیە
پیاسە تیسکە
شەقام لەخۆ بایی.

سنە
ئیلهام موڕادی